

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN

37

A. de Snoo

De leeuw en het lam

MEDITATIEF

41

J.B. de Rijke

Het meisje

WANDELEN MET GOD

42

C.J. de Ruijter

Een licht op je pad

ACHTERGRONDEN

44

A.N. Hendriks

De Heilige Geest
en de opstanding
van het vlees 3

WOORD/WEERWOORD

47

A. Kamsteeg/H.J.D. Smit

2000 jaar geleden is er
iets geweldigs gebeurd

WOORD/WEERWOORD

52

C.J. de Ruijter

Heilig leven is een strijd

NIEUWS VAN DE CLASSES

57

Fl. ter Beek

Avondmaal thuis?

en verder...

Boekbespreking

Meegelezen/Uit de kerken

KERKELIJK LEVEN / A. de Snoo

DE LEEUW EN HET LAM

Vreemde ogen kijken *scherp*. Ze zien soms dingen waar je zelf blind voor geworden bent.

Ontwikkelingen die je zelf niet door hebt, omdat je er middenin zit.

Vandaar dat we met belangstelling het boek *Ais* een briesende leeuw ter hand hebben genomen.

Het gaat in dit boek over de positie van orthodox-protestanten aan het eind van de 20e eeuw. De auteur, dr H. Stoffels, godsdienst-socioloog aan de VU, beschrijft op a, hoe de reactie van en de ontwikkeling bij de vrijgemaakt-gereformeerden is. Vorige week verkenden we het boek. Nu komt de vraag aan de orde of het geschetste beeld ook klopt en wat het ons te zeggen heeft.

Een tijdsbeeld

Als een briesende leeuw is een sociologische studie. Sociologie is 'de leer van de menselijke samenleving en haar verschijnselen'. Het boek van Stoffels geeft, vooral in hoofdstuk 1, een duidelijk beeld

van de huidige samenleving. In dat opzicht is het een nuttig boek. We leven als kerk niet op een eiland. We hebben een woord voor de wereld. Maar dan moet je die wereld wel kennen. Tegelijk heeft, of we dat nu willen of niet, de wereld ook 'een woord' voor ons: je

denken, doen en laten worden altijd mee beïnvloed door je 'context'.

Eén van de kenmerken van deze tijd is 'seculariteit'.

Oorspronkelijk betekende secularisatie (verwereldlijking) de overdracht van kerkelijke bezittingen aan de wereldlijke overheid. Nu bedoelen we ermee, dat het leven steeds minder door geloof en godsdienst wordt bepaald.

De publieke rol van de kerk is voorbij. We zagen vorige week; hoe in de sociologie dan in dit verband wel wordt gesproken over 'privatisering van de godsdienst'. Een aardige en leerzame typering. Hoe droevig de zaak zelf ook is, dat geloof en leven-uit-het-geloof steeds

meer naar de binnenkamer worden verwezen! Maar ik zou ook op een positieve kant willen wijzen.

Door de privatisering van bijvoorbeeld de NS en de PTT zijn deze bedrijven temeer geroepen kwaliteit te leveren. Ze kunnen, nu het geen staatsbedrijven meer zijn, met concurrenten te maken krijgen.

Toegepast op geloof en godsdienst betekent dat: juist wanneer geloof en godsdienst niet langer min of meer vanzelfsprekend veel invloed hebben op de samenleving, komt het op kwaliteit aan. Zo bezien is de secularisatie ook een uitdaging: ook al denkt de wereld geen boodschap te hebben aan de kerk, laat als kerk maar zien dat je écht een boodschap voor de wereld hebt! En dan kun je natuurlijk niet met 'geseculariseerdepraatjes' komen.

Een ander ontdekkend punt uit dit sociologisch onderzoek is de uitslag van verschillende enquêtes. Zo blijken maar liefst 900.000 landgenoten met ons te geloven in een leven na de dood, het bestaan van hemel en hel, van de duivel, van Adam en Eva, dat Christus Gods Zoon is en de Bijbel het Woord van God.

Nu zou je kunnen zeggen: maar die zijn lang niet allemaal echt orthodox, want ondanks hun geloof in deze zaken laten ze het op het punt van de kerk afweten. Je kunt ook zeggen: 'Fijn, dat het er nog zóveel zijn!' Al ervaar je tegelijkertijd, juist als je naar de inhoud van het gezamenlijke geloof kijkt, temeer het verdriet om het ontbreken van ook kerkelijke eenheid met deze mensen.

Een groot deel van die 900.000 behoort tot de Ned. Herv. Kerk (37%) en de synodale kerken (29%). Vooral van de laatsten (de orthodoxen binnen de synodale kerken) stemmen velen op het CDA (77%). Kennelijk ontbreekt het dan toch aan goed zicht op de seculariserende koers, die deze partij jaren lang heeft gevaren. Hoe kan het, dat we elkaar niet meer hebben kunnen vinden? Wat daar aan te doen?

Ziedaar belangrijk huiswerk, dat ons door een studie als van Stoffels wordt meegegeven.

Een spiegelbeeld

Stoffels onderscheidt in het orthodox-protestantisme drie organisatorische kernen, waaronder ook de vrijgemaakt-gereformeerden.

De lezer zal begrijpen dat we benieuwd waren: welk beeld geeft hij van de gereformeerde kerken? Om te beginnen laat hij (terecht) zien, hoe van meet aan in het vrijgemaakt-gereformeerde denken de kerk centraal heeft gestaan. ik vraag me echter af, of vervolgens de wijze waarop dat is gebeurd wel helemaal correct wordt weergegeven. Uitspraken van C. Veenhof, S. Greijdanus en J. Kamphuis moeten aantonen, dat je hier met een 'extreme vorm van orthodoxie' te maken hebt. Van Veenhof wordt de uitspraak geciteerd: 'Als het in de kerk mis gaat is het onmiddellijk overal mis. En als het ergens mis is, komt dat omdat het in de kerk mis is.' Greijdanus wordt zó ter sprake gebracht: Het is zonde van de tijd om zich af te vragen of God nog bemoeienis met andere kerken heeft. 'Wat God verder doet, daar hebben we niets mee te maken.' Daarna geeft de schrijver zelf de mening van Kamphuis zo weer: samenwerking met leden van andere kerken is uitgesloten, op welk terrein des levens dan ook. Het gaat om de waarheid der Schriften, niet om verbroedering.

Zo stond het er, volgens Stoffels, tot voor kort in de gereformeerde kerken voor. 'De laatste jaren lijkt er een zekere kentering op te treden.' Daarbij verwijst hij naar een artikel van ds. H.J.D. Smit in Toekomst voor de gereformeerde organisaties uit 1994: dit 'bevat een pleidooi voor meer samenwerking met andere belijdende kerken'. Wat is nu mijn moeite met deze voorstelling van zaken?

Op grond van slechts een paar bron-

KERNREDACTIE:

PROF. DR. M. TE VELDE,
DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP.

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BOS,
DRS. A.L.Th. DE BRUIJNE, DRS. B. LUITEN,
PROF. DR. C.J. DE RUIJTER,
DS. A. DE SNOO.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DRS. J. SMELIK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISTENT:

W.L. DE GRAAFF, Wortmanstraat 138, 8285
AG Kampen, Tel. (038) 3331201.

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA te Kampen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 406040 t.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA
Goes. Tel. (0113) 215591.

ABONNEMENT:

f 85,75 per jaar; f 46,25 per halfjaar; studenten f 70,25 per jaar (binnenland). Buitenland: f 144,50 per jaar (zeepost).

Een abonnement kan per maand ingaan, maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee maanden voor het verstrijken van de betalingstermijn (opzegging van jaarabonnement vóór 1 november, van een halfjaarabonnement vóór 1 juni).

Losse nummers f 1,95 (excl. porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij de Stichting Bralectah. Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,84 per mm. Contracttarief op aan-

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

nen wordt een beeld in het leven geroepen **van** een **kerk** die bestaat uit 'enge' ouderen **en** een groep 'ruimer denkende' jongeren. Een beeld dat niet **door** de feiten wordt gedekt. Waarom **heeft** dr. Stoffels niet meer bronnen geraadpleegd? Veenhof en Greijdanus worden geciteerd via Smit. **Hun** uitspraken staan dan reeds in een bepaald kader:

'zo werd vroeger wel over de kerk gesproken...'

En wat moet ik met de uitspraak van Ton Bolland, die Stoffels op blz. 139 aanhaalt: 'Wij moeten eerlijk tegen elkaar durven zeggen, dat **er** onder **ons** veel onheilig vuur heeft gebrand'? Zo'n uitspraak is mij juist door dat woordje 'veel' véél te algemeen. Ik zou zoiets graag uit de bronnen bewezen willen zien.

Er is zowel bij Veenhof en Greijdanus **als** bij Kamphuis heel wat meer over de kerk en haar plaats in de samenleving te lezen. En er zijn meer bronnen dan alleen de bundel Toekomst om **erachter** te komen hoe vrijgemaakt-gereformeerden denken over (hun plaats **in**) de samenleving anno 1995.

Nu worden wij, o.a. voor die eerder genoemde 900.000, neergezet als voor een deel nog wel extreem orthodox, **maar** er zit beweging in. Dat de gereformeerde kerken in haar spreken over bijvoorbeeld de ware kerk (zonder **zichzelf** exclusief **zo** aan te dienen!) gewoon de NGB **naspreken**, komt niet uit de verf. Terwijl zij zich daar juist steeds op hebben beroepen.

Heel de confessie komt zo goed **als** niet aan bod. En dat in een boek, dat de gereformeerde kerken wil 'plaatsen'.

Het verwondert niet, dat zo ook over de breuk van 1967 niet **méér** gezegd kan worden dan dat het hier ging om een scheuring over 'de vraag in hoeverre **men** naar andere orthodox-gereformeerde kerkgenootschappen openheid kan betrachten'.

Van **het** geschetste beeld kunnen we **moeilijk** zeggen, dat het **een** minder beeld geeft. Wat we er **wel** van

kunnen leren is dit: broeders, pas op je woorden, als je schrijft of spreekt over de kerk waar je zelf lid van mag zijn. Roep niet zelf een **vertékend** beeld op.

Een gekleurd beeld

Een vertekend **beeld** is erg, een gekleurd beeld niet minder!

De socioloog gaat in dit boek nog al eens verder dan alleen maar beschrijven van 'de samenlevingen haar verschijnselen'. Wat **bijvoorbeeld** te denken van de volgende twee zinnen: 'Orthodox-protestanten beschouwen huwelijk en gezin als van God gegeven instellingen. **Sexualiteit** is een veld vol voetangels en klemmen, dat alleen in het kader van het wettig huwelijk tussen man en vrouw **veilig** betreden **kan** worden'? De eerste **zin** zal geen enkel bezwaar oproepen. Maar **wie** herkent **zich in** de twee- & zin (**sexualiteit** een veld vol voetangels en klemmen)? Dit is een wel **heel** tendentieuze weergave.

Voor al in hoofdstuk 4 **valt** de **vooringenomenheid** van de **onderzoeker** op.

In een paragraaf over 'Huwelijk en gezin' wordt, **onder** verwijzing naar een publikatie van W.H. Velema, het volgende **beeld** geschetst: 'Ook als ouders in hun **opvoedings-taak** tekortschieten, **zijn** kinderen hen gehoorzaamheid verschuldigd. Zelfs in het geval **van incest** dienen **kinderen** ten aanzien **van** hun vader of moeder het onderscheid tussen zondaar en zonde te kunnen maken: gevoelens van **deernis** horen het te winnen van gevoelens van haat'.

Alsof Velema niet meer heeft gezegd.

Verderop wordt prof. Douma 'weggezet' (blz. 121-126). Ten aanzien van zijn herhaalde beroep op de **Schrift** wordt niet alleen gezegd, dat het weinig indruk zal maken op andersdenkenden – Stoffels gaat **véerder**.

Hij verwijst (met instemming?)

naar H.M. Kuitert: 'Veel "moderne" theologen beschouwen het orthodox-protestantisme als een gepasseerd station, omdat het naar hun mening geen nieuwe argumenten naar voren brengt, doch slechts oude standpunten **herhaalt**'.

Vorige **keer** citeerden we al Stoffels' uitspraak, dat orthodoxe auteurs alleen maar reageren op nieuwe ontwikkelingen. Ze zetten ze niet zelf in gang. Heeft Stoffels wel door, hoe 'reactionair' het gedrag van zijn 'moderne' theologen is? Keer op keer volgen zij in hun ethiek de gangbare mening... **Zeker**, of ze ook vindingrijk zijn! Vindingrijk in een uitleg van de Schriftten die de weg effent voor wat 'men' vindt dat 'moet **kunnen**' aan het eind van de 20e eeuw.

We wezen ook reeds op Stoffels' verbazing over het felle verzet in orthodoxe kringen tegen de Algemene wet gelijke behandeling van 1994. 'De praktijk leert dat de **vrees van** orthodox-protestanten (...) tot nu toe niet bewaarheid is gebleken.' Dat schrijft **hij** nog maar een jaar nadat de wet is inge-

g—
Op blz. 121 wordt prof. Douma (uit 1984!) geciteerd: 'Wie nu geen onverbiddelijk nee laat horen tegen het doden van ongebooren kinderen, geeft de **samenleving** een handvat om ook het **leven** van andere categorieën medemensen aan de willekeur **prijs** te geven'. Twee bladzijden verder wordt **wel** melding gemaakt van **een** wijziging in de Wet op de **lijke** bezorging in 1993 (!) waardoor inderdaad legale mogelijkheden zijn geschapen voor toepassing van euthanasie. Maar nu volgt geen commentaar van de schrijver: 'de vrees van de orthodoxen was op dit punt terecht...'

Een misplaatst beeld

Tenslotte **nog** iets over de titel van de studie van dr. Stoffels: Als **een briesende leeuw**. *Orthodox-*

protestanten in de slag met de tijd-geest.

Een titel die de vraag oproept: wie wordt er nu bedoeld met die briesende leeuw? Het orthodox-protestantisme of de tijdgeest?

In de inleiding lezen we, dat de orthodoxen de moderne tijdgeest als zodanig zien: 'de satan gaat rond als een briesende leeuw, zoekende wie hij zal kunnen verslinden' (1 Petr. 5 : 8 in de Statenvertaling). Maar wie is volgens de schrijver die briesende leeuw?

Hij zegt zich in de loop van zijn onderzoek ~~er~~ ^{meer} te hebben verbaasd over de grimmigheid van de orthodoxen. Hij noemt ze extreem, ja zelfs wel 'fundamentalistisch'. Reden waarom ik de titel van zijn boek, in combinatie met de ondertitel, als meer dan een 'ondeugendheidje' beschouw. *Het deugt gewoon niet. Zoals in deze sociologische studie, die als zodanig een stuk objectiviteit doet verwachten, de orthodox-protestanten het beeld opgedrukt krijgen, dat in de Schrift voor hun tegenstander wordt gebruikt.*

10 maart 1990 schreef een andere VU-docent, prof. A.Th. van Deursen, in het ND een schitterende column over 'fundamentalisme'. Hij wijst op het gevaar van misbruik van deze typering, *als je die ook gaat toepassen op mensen 'die zeggen dat de Bijbel het Woord van God is en dat zij dus naar het bijbelse gebod moeten leven'.* Als voorbeeld noemt hij de (rk) godsdienst-socioloog Walter Goddijn, die in 1989 de opmerking maakte: 'In een moderne beschaving moeten ook godsdiensten, die profetische idealen verkondigen, behoed worden voor fanatisme en fundamentalisme'.

Van Deursen zegt dm: 'De fundamentalist mag aan de discussie niet meedoen. De naam is hem tot een brandmerk geworden'.

Hoe triest, dat vijf jaar later ook in een VU-studie, *Christenen die zeggen dat de Bijbel het Woord van God is*, op dezelfde wijze gebrandmerkt worden.

Waar ligt dat aan?

In hoofdstuk 2 beschrijft Stoffels 'de wortels' van het orthodox-protestantisme. Hij schetst in grote lijnen de geschiedenis van de kerk vanaf de Reformatie. De wortel komt echter helemaal niet in beeld. In deze studie is en blijft de kerk puur een zaak van mensen. Dat het geloof een geschenk is van Boven en de kerk het werk van niemand minder dan de Zoon van God blijft buiten beeld.

Daarom is het slot van het boek er ook volkomen naast: 'Vermoedelijk zal een harde kern van getrouwe en overtuigde gelovigen, een 'heilige rest die zijn knie voor Baäl niet buigt', er (...) in slagen stand te houden tot de jongste dag, hoe luid de leeuw der moderniteit ook moge briesen'. We noteren dat de leeuw hier inderdaad de leeuw van 1 Petr. 5 is. Maar wat een triest e h- & van een W-studie: vermoedelijk zal er altijd een heilige rest blijven.

Hoe blijkt zeker hier, dat DE Wortel niet is gezien (of hoeft dat niet in een sociologische studie?). Ik deuk hier aan de Wortel, die wordt genoemd in Openb. 22 : 16. Daar wordt Jezus Christus zo genoemd: de wortel Davids.

Dat wil zeggen: Hij ging al aan David vooraf. David was er om Hem. Jezus Christus is ~~It~~ die de geschiedenis maakt.

Elders in de Openbaring wordt Hij het Lam genoemd. Een naam die herinnert aan de weg die Hij is gegaan naar de troon in & hemel: e n weg van vernedering. 'Als een lam ter slachting geleid.' Maar om juist vanwege dat ootmoedig lijden 'uitermate verhoogd te worden' (Fil. 2 : 9-11).

Openb. 5 laat ons het Lam zien 'met zeven horens en zeven ogen'. Zó is Christus in de hemel vandaag. Christus die het Hoofd is van zijn kerk. Of zij daarom ook toekomst heeft!

In de studie van Stoffels krijgen wie Christus in alles willen volgen, ondanks de door hem ongetwijfeld bedoelde objectiviteit, uiteindelijk

toch maar negatieve typeringën mee.

Gelukkig typeert en waardeert de Schrift anders. Openb. 14 laat ons de kerk van de toekomst zien: 'dezen zijn het die het Lam volgen, waar Hij ook heengaat'.

N.a.v. Hijne Stoffels, *Als een briesende leeuw. Orthodox-protestanten in de slag met de tijdgeest*. Kok, Kampen 1995.

Meditatief

Naäman, de legeroverste van de koning van Aram, was zeer gezien bij zijn heer en stond in hoge gunst, want door hem had de HERE een overwinning aan Aram geschonken. Maar deze man, een krijgheld, was melaats. De Arameeërs nu waren eens in benden uitgetrokken en hadden een jong meisje uit het land van Israël gevangen meegevoerd; zij was in dienst van Naämans vrouw. En zij zeide tot haar meesters: Och, was mijn heer maar bij de profeet in Samaria, dan zou deze hem wel van zijn melaatsheid verlossen.

2 Koningen 5,1-3

Maar een kind

Houd je mond! Bemoei je niet met grote-mensen-zaken! Dat krijg je als **kind** soms wel naar je **hoofd** geslingerd. **En** vooral als er problemen thuis zijn dan willen volwassenen nog wel eens kortaf zijn. Nu, in het huis van Naäman waren er problemen. Generaal Naäman was melaats. De gevierde held was iemand geworden om te mijden. Dan kun je als buitenlands jong slavinetje in huis toch maar beter je mond houden. En waarom zou je trouwens ook over de **HERE** gaan spreken? Laat maar waaien.

Ook als het tegenzit

Een Israëlitisch meisje als slavin in buitenlandse handen. Achter die mededeling schuilt een wereld. Want dat Israëlitischekinderen in de handen van vijanden vielen was een bewijs van Gods vloek. Gods vloek over zijn ongehoorzame volk. En in het tien-stammenrijk was duidelijk aanwijsbaar dat het

volk niet naar de **HERE** luisterde. Men offerde bij de gouden kalveren te Bethel en Dan. En ook de Baäl werd gediend. Als straf raakten dus ouders nu hun kinderen kwijt. En kinderen hun ouders. Dit meisje had die vloek van God aan den lijve ondervonden. Waarom zij? Zij was toch niet m'n spotter als haar leeftijdsgenootjes te Bethel. En toch zat het haar tegen in haar leven. En als het je tegenzit kunnen je een heleboel vragen bestormen. Waarom...? Dan zijn er ook die vragen waar God is. Of Bij er wel is. Want als Hij er is dan zou Hij dit toch niet toelaten. Bij jou? Nota bene zijn kind. Als het je tegenzit kun je de neiging hebben om je helemaal in jezelf op te sluiten. Geen oog te hebben voor anderen.

Dit meisje vergat de **HERE** niet. Ze zei Hem niet vaarwel zoals zoveel van haar landgenoten al wel hadden gedaan. Zij had de **HERE** leren kennen als haar God. En ze wist dat de **HERE** haar, in dat vreemde land, niet zou vergeten. En levend vanuit dat vertrouwen op God ontgaat het haar niet dat Naäman dringend hulp nodig heeft.

Pinksterbriesje

Dit meisje had redenen genoeg kunnen verzinnen om te zwijgen over de **HERE** en zijn profeet. Wie luistert er nu naar een kind en dan ook nog een slavinetje. Kon je wel tegen die generaal zeggen dat hij naar Israël, dus vijandelijk grondgebied, moest gaan om genezing te zoeken? Trouwens, zou de **HERE** zo'n 'buitenlander' wel willen genezen. Zijn beloften golden toch voor Abrahams nageslacht? Heeft het meisje zich dit allemaal

afgevraagd? Heerlijk is het onbevengene van de woorden die ze spreekt. Zij heeft de **HERE** leren kennen als **God**. Haar God. De enige. De enige die dus ook kan helpen. Maar dan moet je wel naar Hem toe. Daar sprak zij over. Vrijmoedig. De uitstorting van de Heilige Geest met Pinksteren zou nog jaren op zich laten wachten. Die storm zou over heel de wereld gaan. Dan zou overal op de wereld de blijde boodschap van herstel klinken. Nu was er alleen nog maar een briesje als voorbode van Pinksteren. Een meisje dat sprak van Gods heil. Ook voor 'heidenen'.

Maar een kind?

Wat is je betekenis als kind in deze grote-mensen-wereld? Door middel van dit meisje heeft de **HERE** grote dingen gedaan. O.a. is Naäman tot erkenning gekomen dat alleen de **HERE** God is. Ook al ben je jong, de **HERE** kan ook door jou grote dingen doen. Leer die God kennen als jouw God. Daar heb je zelf alles aan. Ook als veel tegenzit. En als je van die God spreekt, wie weet welke grote dingen Hij door jou doet. Ook zo waait de **Geest** van Pinksteren verder. Laat maar waaien!

Wandelen met God

Bijbellezen. *Dot is in ons leven belangrijk. Gods Woord is immers een licht op je pad. Maar welke plaats heeft de Bijbel in ons leven? Zien we ook echt een lichtplek op ons pad?*

Verlegenheid

De maaltijd is achter de rug. Een treuzelaar eet zijn toetje nog op. Vader pakt de Bijbel. We waren gebleven bij Exodus 24. Een wondermooi verhaal van zeventig oudsten, die God aanschouwen. Even probeert vader er nog over door te praten. Maar er zitten er twee te popelen om weg te gaan: trainen en catechisatie. Hoeveel aandacht hebben ze bij het lezen gehad? Vader vraagt zich trouwens zelf af, hoe je vandaag iets met zo'n verhaal moet doen. Maar ja, die vraag moet later maar eens aan de orde komen. Nu maar eerst danken.

Het is over twaalfen. Jaap is hard aan zijn bed toe. Vanavond eerst hard getraind. Daarna nog een repetitie. Nog eventjes beneden gekletst. Maar nu gauw slapen. Even lezen nog. Waar was ik ook weer? O ja, Kolossenzen 2. 'Gevaarlijke wijsheid' staat er boven. Hij leest over opgebouwd worden in Christus. Maar wat die wijsbegeerte betekent, en die wereldgeesten... zou je een boekje over moeten lezen. Andere keer maar, als het wat vroeger is.

Twee voorbeelden van bijbellezen. Zo komen ze vaak voor. Let op de vaste plaats die de Bijbel heeft. Op

de trouw in het lezen. Maar tegelijk wordt er een moeite zichtbaar. Er is bereidheid en trouw in het lezen. Maar hoeveel licht valt er op deze manier nog op het pad? Wat heb je er zo aan? Dat is een vraag die steeds meer mensen gaan stellen. Ze zouden er meer aan willen hebben. Veel mensen voelen verlegenheid bij hun bijbellezen.

Licht

Zo langzamerhand hebben wij onze lichtvoorziening goed voor elkaar. Je komt 's avonds thuis, je voelt even waar de knop zit, en de lamp brandt. Er zijn tegenwoordig zelfs lampen die vanzelf gaan branden. Als je langsloopt floept het licht automatisch aan.

We weten allemaal dat Gods Woord licht geeft in je leven. Maar hoe dat licht schijnt in je leven, dat is vers twee. We vinden het vaak moeilijk om er wat aan te hebben. Vaak is het echt 'even lezen'. Bijbel open-stukje lezen-Bijbel dicht-klaar is Kees. Vraag niet of zo het licht aangaat.

Het licht van een lamp, dat hebben wij zelf gemaakt. Op een gegeven moment heb je dat in je vingers. Dan kun je erover beschikken. Maar het licht van Gods Woord, dat heb je niet zomaar in je vingers. Bijbellezen is niet hetzelfde

als het lichtknopje omdraaien. Het licht zit hem ook niet in de letters van dat boek. Christus is het licht. Daarom kun je niet zomaar over het Licht beschikken. Bijbellezen is dus altijd meer dan de woorden spellen. De Bijbel is geen lamp die automatisch aanfloept als je het boek opendoet. Als je leest draai je niet zelf het knopje om. Bijbellezen is vragen naar Christus. Doe je Bijbel open en bid: Here, wilt U het licht aandoen?

Van kaars tot vuurtoren

Er zijn heel veel manieren om licht te maken. Het ligt er maar net aan waar je het voor nodig hebt. Een kaars geeft een klein lichtje. In het stadion heb je een zee van licht nodig. Het is steeds verschillend en toch hetzelfde. Zo mag je ook met de Bijbel omgaan. Je leest de Bijbel niet steeds op dezelfde manier. In de kerk lees je de Bijbel samen met de hele gemeente. Maar soms lees je alleen een enkele tekst die ergens op een kalender staat. Het is steeds verschillend en toch hetzelfde.

Zo verspreidt de Bijbel altijd licht. Het is steeds hetzelfde licht, maar altijd in een andere vorm. De Bijbel op de preekstoel is als een vuurtoren. Heel de omgeving wordt verlicht. Een tekst aan de muur is als een klein lichtpuntje. Zo is het in de Bijbel zelf ook. Er staan heel verschillende stukken in de Bijbel. Spannende verhalen, mooie gelijkenissen, pittige brieven en hele lijsten met moeilijke namen. Soms is zo'n stuk als een schijnwerper: Opeens zie je scherp waar het op aankomt. Nu eens is het als het vriendelijke licht van een kandelaar. Dan weer lijkt het meer op het

wat koelere licht boven een werkbank. Het is steeds verschillend en toch hetzelfde. Telkens gaat het er om, dat je ziet hoe het licht opgaat. Alleen door Christus.

Je kunt dus ook op heel verschillende manieren de Bijbel lezen. In dit artikel geef ik twee bekende manieren door, die kunnen helpen om echt het licht op je pad te zien. Ik noem ze gemakshalve maar even met een duidelijke naam: eerst 'de zaklantaarn'. Daarna 'de bureaulamp'.

De zaklantaarn

Een zaklantaarn is een klein soort licht. Soms maar een puntje in de nacht. Toch heb je er veel aan.

Want je draagt die lamp steeds bij je. Je schijnt een stukje voor je uit: Daar moet ik lopen. Het is een veilig idee in het donker.

Er is een manier om met de Bijbel bezig te zijn die daar op lijkt. Je gebruikt dan maar een klein stukje van de Bijbel. Bijvoorbeeld maar één tekst. Toch heb je er veel aan. Want je draagt die tekst steeds bij je en houdt hem vast. Zo schijnt het licht van die tekst steeds op je pad.

Dat werkt zo: Je kiest een tekst uit. Die tekst neem je een dag met je mee. Bij het opstaan lees je hem door. En probeer dan op die dag er een keer of vijf aan te denken. Het handigst is om dat op vaste momenten te doen. Telkens knip je als het ware even de zaklantaarn aan: Licht op m'n pad.

Je neemt morgen bijvoorbeeld Mattheüs 5 : 29:

Indien dan uw rechteroog u tot zonde zou verleiden, ruk het uit, want het is beter voor u, dat één van uw leden verloren ga en niet uw geheel lichaam in de hel geworpen wordt.

Dat is bij het opstaan wel even een tekst om wakker van te worden.

Het levert genoeg stof op voor een hele dag. Je oog uitrukken, dat doe je natuurlijk niet. Stel je voor!!

Maar de Here Jezus zegt het natuurlijk ook niet voor niets. In ieder geval zegt Hij, dat je met je oog gemakkelijk in het kwaad kunt belanden. Als je veel naar verkeerde dingen kijkt, blijf je er niet vrij van.

Zo'n tekst helpt je om je ogen voor God te gebruiken. Ruk je je oog niet uit? Dan leert dit in ieder geval om je ogen soms dicht te doen. Of ergens anders heen te kijken (vgl. Ps. 119 : 37). En minstens één keer op die dag is daar een moment dat het er op aankomt.

Al is het maar het lichtkringetje van een zaklantaarn, het is licht op je pad. Doe je Bijbel open en bid: Here, wilt U het licht aandoen?

De bureaulamp

Veel mensen gebruiken die liever zo weinig mogelijk. Je bureaulamp herinnert aan huiswerk. Sommige mensen hebben er geen hekel aan. Maar zij zijn wel een uitzondering. Inderdaad brengt een bureaulamp je gauw in een studiesfeer. Toch noem ik de tweede leesmanier maar De bureaulamp. Niet om een huiswerkgevoel te geven bij het bijbellezen. Maar iedereen voelt wel aan, dat bijbellezen soms ook iets van studie heeft.

Bijbelstudie. Dat hoeft je niet als een portie extra huiswerk te zien. Bekijk het eens op deze manier: ergens heeft een kasteel gestaan. De fundamenten ervan liggen er nog, onder de weilanden. Nu is er een boek gevonden waarin staat, dat er een schat ligt. Je hebt dus een beschrijving van de schat in handen. Het staat in een boek van vroeger. Maar de schat, waar het om gaat, die is er. Wat doe je dan? Daar ga je voor zitten. Je legt het boek op tafel. Dit is belangrijk!! Je knipt je bureaulamp aan. En nu maar studeren: wat zegt het boek?

Zo'n houding heb je bij de Bijbel vaak nodig. Want je weet, dat veel

stukken je niet direct veel zeggen. Licht maken, dat gaat niet zomaar. Daarom moet je soms vragen stellen die je helpen de schat te vinden. Vragen stellen aan de tekst kan je helpen om de schat op het spoor te komen. Dat kunnen bv. de volgende vragen zijn:

1. Wat wil God hiermee zeggen?
2. Wat is de belangrijkste tekst? Waarom?
3. Zie ik verband met een ander stuk uit de Bijbel?
4. Wat vind ik het fijnste vers in dit gedeelte?
5. Wat moet uit dit stuk in mijn gebed terugkomen?

Vijf minuten werk. Lezen en vragen beantwoorden. Die vragen kun je *altijd bij elk bijbelgedeelte* stellen. Het garandeert je niet dat je er altijd helemaal uit komt, maar wel, dat je altijd iets zult vinden. Je knipt je bureaulamp aan en de Bijbel gaat open. (Het kan ook je bedlampje zijn.)

Doe je Bijbel open en bid: Here, wilt U het licht aandoen?

DE HEILIGE GEEST EN DE OPSTANDING VAN HET VLEES 3

A.N. Hendriks

Achtergronden

Eerder stonden wij er bij stil dat wij in de Twaalf Artikelen de opstanding van het vlees belijden als een werk van de Heilige Geest. Van de Geest belijden wij dat Hij de Here is en levend maakt. Deze levendmakende kracht van de Geest zal zich bij Christus' terugkomst aan onze sterfelijke lichamen openbaren. De begrafenis van een kind van God is een zaaien in de aarde in de verwachting van een opwekking in heerlijkheid. Onze vernederde lichamen zullen aan het verheerlijkte lichaam van Christus gelijkvormig worden. In en aan de opgestane Heer mogen wij al enigszins zien, hoe wij eens zijn zullen. Afsluitend willen wij nog luisteren naar wat de apostel Paulus verkondigt over het opstandingslichaam in 1 Korinthiërs 15. Daarbij geven wij er aandacht aan, hoe juist de Geest ons doet uitzien naar de grote levendmaking.

heeft gesteld, gaat hij nader in op het beweren van de groep in de gemeente, die zegt dat er geen opstanding van doden is. De apostel handelt eerst met grote kracht het 'dat' van deze opstanding (vers 12 e.v.) en spreekt daarna, te beginnen met vers 35, over het 'hoe' van deze opstanding. Zijn tegenstanders hebben namelijk vooral twee vragen: 'hoe worden de doden opgewekt? En met wat voor lichaam komen zij?' (vers 35).

Op die beide vragen gaat Paulus in, waarbij hij de onkunde van zijn tegenstanders met betrekking tot Gods weg en werk aan de kaak stelt (vgl. het 'dwaas!' in vers 36). De vraagstellers doen ernstig tekort aan Gods almacht. Zij miskennen dat God vele pijlen op zijn boog heeft als het gaat om lichamelijkeheid, om het geven van een lichaam.

Juist vanwege die almacht van God moet men verder kijken dan het lichaam dat begraven wordt. Paulus wijst op wat er gebeurt met zaad dat in de aarde gezaaid wordt. Het komt slechts tot leven, wanneer het eerst gestorven is. Tegelijk kunnen wij uit wat er in de natuur gebeurt leren dat de hoedanigheid van hetgeen worden zal niet moet worden afgemeten naar wat wij zien sterven. Niet 'het toekomstige lichaam' wordt gezaaid, maar slechts de enkele graankorrel. God geeft aan die korrel een lichaam, gelijk Hij dat gewild heeft. De tarwekorrel krijgt een ander lichaam dan de gerstekorrel. De almacht en de vrijmacht van God beheersen hier alles.

Dat God, als het gaat om het geven van een lichaam, vele pijlen op zijn boog heeft, blijkt ook bij mensen,

Een Geestelijk lichaam

In 1 Korinthiërs 15 keert Paulus zich tegen een groep in de gemeente (vgl. vers 12: 'sommigen onder u'), die de opstanding van doden ontkende. Deze groep geloofde wel in de opwekking van Christus, maar zag niet in dat met zijn opwekking de opwekking van de zijnen gegeven is. Gods kinderen bereiken al in dit leven de volmaaktheid. Daarop behoeft geen opstanding van het lichaam meer te volgen. Onder invloed van gnostische stromingen sloot men het lichaam uit van de verlossing, die in Christus Jezus is.

Paulus laat zien waartoe deze dwaling leidt. Wanneer men de opwekking van de doden loochent, kan men ook niet blijven bij het geloof dat Christus uit de dood is opgewekt. Er staat bij deze dwaling ontzaglijk veel op het spel. Zij raakt heel de inhoud van de apostolische prediking en van het christelijk geloof. Want als Christus niet is opgewekt, dan wordt wel die prediking als het daarop gebouwde geloof van de gemeente 'zonder inhoud'. Het wordt nutteloos en waar deloos!

Nadat Paulus in 1 Korinthiërs 15 eerst de betrouwbaarheid van het apostolische getuigenis in het licht

beesten, vogels en vissen. Ieder schepsel heeft zijn eigen manier van lichamelijkeheid. Wij ontdekken dat **ook** wanneer wij naar de hemel **kijken**. **Ook** de zon, de maan en de sterren hebben hun lichamen. De heerlijkheid daarvan is van **m-dere** orde dan die van wat op **aarde** is. Onderling zijn de hemellichamen **ook** nog verschillend. Wat op aarde en aan de hemel is laat ons Gods almacht zien, die in staat is lichamen van verschillende **hoedanigheid** te geven. Daaruit **trekt** Paulus de conclusie: '**Zo** is het ook met de **opstanding** der doden' (vers 42). **Ook** hier is de Here. God niet voor Mn gat **gevangen**. Hij is in staat **een** lichaam uit de **dood** te doen opstaan, waarvan de condities heel **anders** zijn dan **van** het lichaam dat in de aarde werd gelegd.

In het vervolg wijst de apostel deze condities nader aan. Heel bondig contrasteert hij wat begraven wordt en wat wordt opgewekt, wanneer hij in vers 44 schrijft 'Er wordt een natuurlijk lichaam gezaaid, en een geestelijk lichaam opgewekt'. Voor 'natuurlijk' gebruikt Paulus in het Grieks een woord, dat moeilijk in het Nederlands goed weer is te geven, **namelijk** het woord *psychikon*. De apostel grijpt met dit woord **terug** op Genesis 2 : 7, **waar** wij lezen dat God de mens de levensadem in de **neus** blies, **waar**-door de mens tot een levende 'ziel' (*psychè*) **werd**. Met 'psychisch' bedoelt Paulus die **bestaanswijze**, dat leven, dat de mens bij de schepping **ontving**. Wanneer de apostel in vers 44 spreekt over een 'psychisch' lichaam, dan gaat het duidelijk om ons huidige lichaam, zoals dat bepaald is **door** de **bestaanswijze** van de eerste Adam.¹ Een **bestaanswijze** die Paulus in vers 47 **typeert** als 'stoffelijk, uit de aarde', in vers 50 als 'vlees en **bloed**' en in vers 53 als '**vergankelijk**', '**sterfelijk**'.

Dit 'psychische' lichaam wordt bij de begrafenis van een **kind van God** in de aarde gezaaid. En bij de

grote levendmaking op de jongste dag wordt een 'geestelijk' lichaam opgewekt. Ons lichaam **krijgt** dan een **bestaanswijze** die niet **meer** bepaald wordt door die van de eerste Adam, maar **door** die **van** de laatste Adam, namelijk de *opgestane Christus*.

In vers 44 spreekt Paulus **onmiskenbaar** over twee wijzen van **lichamelijk** bestaan, waarbij de opstanding van Christus het grote keerpunt is. De apostel zegt dan ook dat Christus tot een **levendmakende** Geest '**geworden** is'. Dit duidt in parallellie met de eerste Adam duidelijk **een** **begin** aan, dat in dit verband van **Christus** opstanding is te verstaan. Door **zijn** opstanding is Christus een levendmakende Geest **geworden**. Dit wil zeggen dat **Hij** niet alleen voor Zichzelf, maar ook voor al de zijnen over de Geest die levend **maakt**, beschikt. Het lichaam dat de gelovigen eens zullen ontvangen, zal een 'Geestelijk' lichaam zijn, een lichaam voortgebracht en beheerst door de levendmakende Geest van de laatste Adam en dat **dáárom** **ook** zal **zijn** onvergankelijk, onsterfelijk, **toonbeeld** van glorie en kracht (vgl. vss. 42, 43, 53).

Het mag **ons** niet ontgaan dat de apostel deze nieuwe **bestaanswijze** aanduidt als een 'Geestelijk lichaam'. De lichamelijkeheid valt bij de grote **opwekking** dus niet uit. in het **voorafgaande** getuigde Paulus juist van Gods macht op het punt van het geven van een lichaam aan zijn schepselen (vers 36 e.v.). Die macht zal **ook** blijken bij de grote levendmaking op de jongste dag. Het **woordje** 'lichaam', dat Paulus gebruikt, is in het spraakgebruik van de **apostel** een omvattend **begrip**. Het is '**zowel** de aanduiding van de totale menselijke **bestaanswijze** als **van** het zichtbare tastbare organisme van deze **bestaanswijze**'.²

Het lichaam dat **straks** wordt opgewekt, zal dus wel degelijk **een** lichaam zijn, maar de condities ervan zullen heel anders zijn dan die van ons lichamelijke bestaan nu.

Geen vergankelijkheid, **oneer**, zwakheid meer, maar onvergankelijkheid, heerlijkheid en kracht (vgl. vers 43).³

Continuïteit

Wanneer Paulus in 1 Korinthiërs 15 het 'Geestelijk' lichaam contrasteert met het 'psychisch' Lichaam, **mogen** wij dat niet zo lezen alsof de apostel elk verband tussen het lichaam dat begraven wordt, en het lichaam dat opgewekt wordt, ontkennt. Paulus handelt **over** de opstanding van **dóden**. Heel het hoofdstuk maakt duidelijk dat de apostel de levendmaking van de dode lichamen van de gelovigen op het oog heeft. Het is het lichaam dat begraven is, dat eens wordt opgewekt. In Romeinen 8 : 11 schrijft de apostel dat onze sterfelijke **lichamen** levend gemaakt **zullen** worden door de Geest, die in ons woont. In **Filippenzen** 3 : 21 verkondigt hij dat Christus ons vernederd **lichaam** zal veranderen. In 1 Korinthiërs 15 : 53 lezen wij dat **dit** vergankelijke **onvergankelijkheid** moet aandoen.

=...: 1111, **Onze Heidelbergse Catechismus** belijdt dan **ook** terecht, dat 'dit mijn vlees' door de **kracht** van **Christus** zal worden opgewekt (Zondag 22). Er is **continuïteit** tussen het lichaam dat in het graf wordt gelegd en het lichaam dat straks wordt opgewekt. Paulus spreekt in Romeinen 8 : 23 over 'de verlossing' van ons lichaam. De Geest doet op de jongste dag Gods **scheppingswerk** niet over, maar **bevrijdt** ons **lichaam** van alle dienstbaarheid aan de vergankelijkheid. Zijn **werk** is niet **een totaal** nieuwe schepping, maar her-schepping, **bevrijding** en **verheerlijking** van wat God schiep. Het is **dít** lichaam **waarin** wij nu leven, dat **eens** wordt opgewekt in heerlijkheid en kracht.

Men heeft wel geprobeerd iets van deze continuïteit onder woorden te brengen. A. Kuiper spreekt over 'de onzichtbare **kiem**' van om lichaam, die bewaard blijft.' H. Ba-

vinck schrijft over een 'organische grondvorm', die als zaad dient voor het lichaam van de opstanding.⁵ Maar deze pogingen vinden in de Schrift geen steun. Zij **maakt** hier niets nader duidelijk. Het 'hm' van deze continuïteit **blijft** voor **ons een** geheimenis. Het geheim **van** de continuïteit ligt in de **wondermacht** van God. 'Het is echter niet **alleen** de kracht van God, maar ook de trouw **van** God. Hij doet ongehoord nieuwe dingen, maar in alle nieuwheid van **zijn** daden is Hij ook trouw aan alle oude dingen – die van Hem **waren**'.⁶ Ook in de opstanding van het vlees laat de Here niet varen het **werk** van **zijn** handen. Met J. van Genderen kunnen wij spreken **van** een 'pneumatologische continuïteit', **waarvan** het geheim ligt in het levendmakende werk van de Heilige Geest.'

De Geest en de toekomst

In het Nieuwe Testament **wordt** de Heilige Geest steeds weer betrokken op de toekomst van Christus. Hij is uitgestort 'in de laatste dagen' (Hand. 2 : 17). Door Hem **smaken** wij 'de krachten der toekomstende eeuw' (Hebr. 6 : 4, 5). Hij **maakt ons** overvloedig in de hoop (Rom. 15 : 13) **en doet ons** zuchten naar de verlossing van ons lichaam (Rom. 8 : 23).

De relatie tussen de Geest en de grote toekomst wordt door Paulus treffend aangewezen, wanneer hij over de Geest als 'Eersteling' en 'onderpand' spreekt.

In Romeinen 8 : 23 **schrijft** de apostel dat wij de Geest als Eersteling of eerste **gave** hebben ontvangen. Zoals onder Israël in de 'eerstelingen', die bij het heiligmaal werden gebracht, de gehele **oogst** gerepresenteerd werd, zo wordt de grote toekomst bij **ons** als gelovigen **door** de Geest gerepresenteerd. In de Geest hebben wij die toekomst al bij ons!

Juist daarom doet de gave van de Geest ons **ook** uitzien naar die toekomst. Paulus schrijft, dat wij, die

de Geest als eerste gave ontvangen hebben, zuchten bij **onszelf** in de verwachting van het **zoonschap**: de verlossing van ons lichaam (Rom. 8 : 23).⁸

In 2 Korinthiërs 5 : 5 verkondigt Paulus dat **God** ons de Geest tot 'onderpand' heeft gegeven. De apostel doet dat **terwijl** hij handelt over het 'gebouw van God, het eeuwige huis', dat wij hebben en over de 'overkleding', waarbij het sterfelijke door het leven wordt verslonden. Wat Paulus hier over de Heilige Geest zegt, **staat dus** duidelijk in eschatologisch licht. Het woord 'onderpand' is een **aanduiding** uit het **handelsverkeer**. God heeft **ons** de Geest gegeven als 'handgeld' of 'waarborgsom'? De Heilige Geest is de garantie van Gods kant **voor** wat de gelovigen **mogen** verwachten: het 'gebouw van God', het 'ewig huis', het **verheerlijkte** lichaam van de grote opstanding. Het gaat naar de **grote levendmaking**. Daar staat de gave van de Geest garant voor!

Nog doet de dood zijn werk. Ook Gods kinderen sterven en hun lichamen worden begraven. Daarna slaat de **onthinding** toe. Maar de onttroning van de 'laatste' **vijand** (1 Kor. 15 : 26) is **aanstaande**. De **bazuin zal klinken**. **En** dan zal de dood verzwolgen zijn in de **overwinning** (1 Kor. 15 : 54). Paulus gebruikt voor 'verzwelgen' een werkwoord dat eigenlijk betekent: tot op de bodem toe leegdrinken. Hij geeft daarmee aan dat de dood in de door **Christus** behaalde **overwinning** helemaal opgeslorpt **wordt**, omdat hij voorgoed verdwenen is. Dat zal het **werk** zijn van Christus' **Geest**, die dan aan Gods kinderen vervult wat in de opstanding van **Christus** werkelijkheid **mocht** worden. Op die grote dag zal in alle volheid gezien worden dat Christus door zijn opstanding tot **een** levendmakende Geest is geworden!

¹ Paulus spreekt hier niet over het bestaan van de eerste mens, zoals het door de zonde is ontlust, maar over de mens in zijn oorspronkelijke staat, vgl. G. Vos, *The Prime Eschatology*, Princeton 1930, p. 167. Dit lichaam was vatbaar voor de dood, vergankelijk (vgl. Gen. 2 : 17), maar daarmee is niet gezegd dat de mens sterven moest. H. Bavinck, *Gereformeerde Dogmatiek*, II, Kampen 1928, zegt: 'Uit alles blijkt, dat de eerste mensch, hoe hoog ook geplaatst, het hoopte nog niet had. Er is een zeer groot verschil tusschen het psychische en het pneumatische, tusschen deze status integritatis en den status gloriae' (p. 525).

² J.P. Versteeg, *Christus en de Geest*, Kampen 1971, p. 181.

³ Wanneer Paulus in 1 Kor. 6 : 13 **schrijft** dat God 'de maag' teniet zal doen, betekent dat niet dat aan het nieuwe lichaam maag of ingewanden zullen ontbreken. De uitdrukking die de apostel gebruikt ziet niet op een orgaan in medisch-anatomisch zin, maar op de functie van de spijsvertering. Voor die functie is in het opstandingsleven geen plaats meer (vgl. J.P. Versteeg, *a.w.*, p. 180). De Here Jezus kon na zijn opstanding nog wel eten (vgl. Luk. 24 : 43), maar behoefde niet meer te eten om te leven. In Luk. 20 : 35, 36 wijst Christus erop dat zij die aan de opstanding der doden deelhebben, niet meer huwen, omdat zij aan de engelen gelijk zijn. Hij wijst de populaire Joodse opvatting af, als zou het toekomstige leven louter voortzetting zijn van dit leven. Het niet meer huwen wordt verbonden aan 'want zij kunnen niet meer sterven' (vers 36). Het huwelijk is straks niet meer nodig tot bewaring van het menselijk geslacht. De gelijkenis met de engelen betreft slechts twee met elkaar verbonden aspecten: géén dood, géén huwelijk. J. Kamphuis merkt op: 'Het seksuele leven blijkt dus dienstbaar te zijn aan de voortgang van deze geschiedenis tot aan de voleinding en heeft in de bedeling van de vervulling geen plaats meer' ('Het Lam in het nieuwe Jeruzalem', in: *Almanak Fides Quadrata Intellectum*, 1987, p. 223, noot 34).

⁴ Vgl. A. Kuiper, *De Gemeene Gratie*, I, Kampen 1934, p. 457. Vgl. A. Kuiper, *Van de Voleinding*, II, Kampen 1935, p. 223: 'Ook zal het grondtype van ons wezen, voor zoover dit in ons lichaam is uitgedrukt blijven wat het k...'.

⁵ Vgl. H. Bavinck, *Gereformeerde Dogmatiek*, IV, Kampen 1930, p. 679.

⁶ A.A. van Ruler, *Theologisch Werk*, I, Nijkerk 1969, p. 225. Vgl. A.A. van Ruler, *Theologisch Werk*, II, Nijkerk 1971, p. 224: 'In de verlossing komt het er nog veel meer op aan, dat men de nieuwheid van alle daden van God synthetiseert met zijn eeuwige trouw aan alles wat Hij deed'.

⁷ I. van Genderen, *De nieuwe hemel en de nieuwe aarde*, Kampen 1994, p. 48.

⁸ H. Berkhof, *De leer van de Heilige Geest*, Nijkerk 1964, merkt op: 'Dat is de paradoxale situatie van Gods kinderen in de wereld. Dat zij hopen **niet zozeer** **h**et gevolg van wat zij missen als wel van wat zij reeds ontvangen hebben' (p. 119).

⁹ J.P. Versteeg, *Het heden van de toekomst*, Kampen 1969, p. 15, geeft nadere verantwoording van deze betekenis van het Griekse *arrabon*.

2000 JAAR GELEDEN IS ER IETS GEWELDIGS GEBEURD..

(Antwoord aan prof. C.J. de Ruijter)

A. Kamsteeg/H.J.D. Smit

W
woord/weerwoord

Er **was** eens een Chinese gelovige.. . Ja, laten we – in reactie op wat prof. dr. C.J. de Ruijter in *De Reformatie* d.d. 24 juni jl. **aan** ons adres schreef – met dat prachtige, waar gebeurde verhaal beginnen. Die Chinees was al jaren eerder, in 1921, christen geworden. De Heilige Geest had hem de wedergeboorte gegeven. Maar er was nog zoveel dat hij niet begreep, waarmee hij worstelde. Zijn zonde.. . Hij voerde er een harde strijd mee, jaar in, jaar uit. Oorlog! En hij kon maar niet bevatten wat Paulus bedoelde: 'Zo moet het ook voor u vaststaan, dat u wel dood bent voor de zonde, maar levend voor God in Christus' (**Rom.** 6 : 11). Dood voor zonde? Hij ondervond in zijn eigen leven het tegendeel. Vaak zat hij bij de pakken neer. Tot op een ochtend...

'Toen kwam er een ochtend die ik nooit zal vergeten. Ik zat het Woord van God te lezen en bad: HERE, opent u toch mijn ogen. De verhoring kwam als in een flits. Ik zag dat ik één **was met** Christus. Ik zag dat ik in Hem was en dat Zijn dood daarom **mijn** dood was. Ik zag dat mijn dood in het verleden lag en niet in de toekomst. Ik zag dat mijn dood even werkelijk was als de Zijne, omdat ik in Hem was toen Hij stierf. Het was alsof het licht doorbrak.'

Die Chinese gelovige heette Ni Tuosheng, alias Watchman Nee.

Voorgeschiedenis

Nog even de voorgeschiedenis. In het najaar van 1994 hadden wij, samen met Arja Don, het voorrecht in Noord-Amerika ontmoetingen te hebben met J.I. Packer, Larry Crabb, Jerry Bridges, Charles Swin-

doll, Kathy Olsen, Jerram Barrs, D.A. Carson, Richard F. Lovelace, C. John Miller, Timothy J. Keller en Gordon MacDonald. Ter voorbereiding hadden wij geestelijk een duik genomen in het bijbels goede dat door deze angelsaksen in hun boeken naar voren is gebracht. Was er een relatie met China! Tot op zekere hoogte: ja. In reactie op een, overigens positief ontvangen, serie in het *Nederlands Dagblad* over de geloofskracht in Chinese huisgemeenten, kon men ook wel horen: 'De omstandigheden zijn daar zo verschillend van die van **ons**, dat toepassing naar onszelf toe – bijvoorbeeld m.b.t. hun sterke gelijkvormig worden aan Christus – hoogstens beperkt mogelijk is'. Wij geloofden daar niet in. Leefden Abraham, Mozes, David, Petrus en Paulus ook niet in heel andere en eveneens van elkaar verschillende culturen? Uiteraard wordt ons geloofsleven beïnvloed door situaties en kan de cultuur daarin ons beïnvloeden. Maar genade blijft genade, heiliging blijft heiliging en Gods beloften gelden in China, in Noord-Amerika, in Afrika, in Nederland.

We hebben het hier over een belangrijke zaak. Is het vertrouwen op Gods beloften niet een van de grote verworvenheden van de Vrijmaking? Ging het er in de Vrijmaking niet juist om dat Gods beloften vast en zeker zijn? Onlangs werden we getroffen door iets wat Martyn Lloyd Jones in verband met zulk vertrouwen schreef: 'Het is absoluut verkeerd wanneer u de kerk of uzelf volgens de huidige normen beschouwt (Lloyd Jones bedoelt: volgens wat u in de praktijk bij uzelf opmerkt). U moet de Oud- en Nieuwtestamentische be-

loften laten staan, de heerlijkheid ervan niet wegnemen'. Dit is **ook** ons uitgangspunt; het ligt in de lijn van 'onze vaders' in 1944. Mogen we eens enkele van die concrete beloften noemen? Dorre doodsbeenderen komen tot leven (Ezech. 37). Stromen van levend water zullen uit mij tevoorschijn komen (Joh. 7 : 38). Ik kan een 'onuitsprekelijke blijdschap' in Christus ontvangen (1 Petr. 1 : 8), vrucht voortbrengen, misschien wel honderdvoud (**Matt.** 13 : X), echt beseffen dat de kracht van de Heilige Geest zo groot is als die welke Christus uit de dood deed **terugkomen** (Ef. 1 : 19, 20). Lloyd Jones schrijft terecht: 'Het idee dat dit christelijk leven (van vervulling van beloften) slechts voor enkele uitzonderlijke christenen bestemd is, terwijl de rest van **ons** op de saaie vlakten moet leven, is een volledige **ontkenning** van de inhoud van de Bergrede'.

Met andere woorden: ik **kàn** zout, lichtend licht zijn. **niet** alleen in China, maar ook in een vermaterialiseerde en hedonistische samenleving als de Amerikaanse, de Nederlandse. In de Verenigde Staten viel ons in dit verband **steeds** weer op, dat men **voor** de uiterste consequentie **niet terugschrikt**: 'Als uw leven niet verandert, gelooft u dan wel?' We beluisteren daarin de echo van Jacobus 2: een geloof zonder werken is een dood geloof. Of zoals onze **eigen** belijdenis naspreekt: Het **kàn** niet anders of (...) ik breng vruchten van dankbaarheid voort (**Heid.** Cath., zondag 24). Maar dan **moet** ik wel 'in Christus' zijn.

Over onze Amerikaanse ervaringen werd in het *Nederlands Dagblad* gepubliceerd. Die artikelen vindt

men gebundeld terug in *Sommigen noemen het een opwekking*.

Reactie prof. De Ruijter

In De Reformatie heeft prof. De Ruijter op onze Amerikaanse ervaringen **gereageerd**. Het is geen beleefde plichtpleging als wij zeggen dankbaar te zijn **voor** de manier waarop hij dat heeft gedaan. We zijn oprecht blij met de constructieve manier waarop De Ruijter **gaat** op onze boodschap: we kunnen **veel** uit de **angelsaksische** wereld (heden: **Packer e.a., recente** verleden: Martyn Lloyd Jones, vroeger: de puriteinen) leren. Wat ons betreft: water in Amerika viel op onze dorstige grond De **Kamper** hoogleraar heeft ons enthousiasme geproefd. We **willen** een **en** ander ook best wat persoonlijk maken. Aan de hand van **Jerry Bridges** werd alle stof weggeblazen van de voluit bijbelse boodschap dat God vol is van genade; dat is: genade op genade (Joh. 1 : 14, 16), **een** overvloed (Rom. 5 : 17), buitengewoon (2 Kor. 9 : 14), velerlei (1 Petr. 4 : 10). Het **was**, kortom, een oceaan waarin wij kopje onder zijn **gegaan**. Bij **Packer** werden wij met de neus op het essentiële gegeven gedrukt, dat kennis over God (verstand) zinloos is als er geen kennis van God is (liefde in een persoonlijke band). Kathy Olsen en Larry Crabb, vervolgens, raakten **een** kern: **God** is altijd te vertrouwen, **ook** bij zware tegenslagen en **geleofsstrijd** (vgl. juist hier ook: Rom. 6 : 11).

John F. **MacArthur** schreef een schitterend boek over heiliging (Het evangelie van Jezus). **Jerram Barrs** vormde als het ware de **persoonlijking** van bijbelse nederigheid, terwijl **Swindoll** ons van de **christelijke** vrijheid kon leren genieten. Lovelace wakkerde bij **ons** het verlangen naar een opwekking aan, waarvan **Carson benadrukte** dat je die **niet** organiseert, maar er vooral om moet bidden. Bij Keller hoorden we wat levende preken zijn en zagen we de kracht van

'kleine groepen' in de kerk. Bij **Miller** kwamen we onder de indruk van missionair elan.

Nogmaals: **we** zijn blij dat De **Ruijter** ons verlangen **naar** vergrote spiritualiteit deelt. Dankbaar zijn wij **ook** voor **zijn** erkenning dat het hier om elementen **gaat** die voluit confessioneel zijn en dat hij ver blijft van het plakken van **gemakkelijke** etiketten: 'te Amerikaans', 'evangelisch' en dergelijke. We ervaren het tevens als **een** positieve verrassing dat de hoogleraar ons in de gelegenheid stelt in *De Reformatie* op zijn artikel te reageren. Want hij stelt **ook kritische** vragen:

'Waar blijft bij jullie het element van de aanvechting? Waar komt uit dat het kruis in je vlees kan **drukken**? Kijk uit dat je de **kracht** van Christus' **opstanding** niet tot exclusief uitgangspunt maakt'.

De Ruijter vraagt hier een 'nadere doordenking'. Welnu, het valt **ons** niet moeilijk met het **oog** daarop een kernpunt te **kies**en. Volgens hem en ook ons wordt het **wezen van** de zaak geraakt bij de volgende zinnen (uit het **'Amerika-boekje'**): '2000 jaar geleden is er iets geweldigs gebeurd. **Toen** Christus stierf aan het Kruis stond ik daar niet **buiten**. Mijn oude **mens** werd gedood, met **Christus** stond mijn nieuwe mens op (Rom. 6 : 4; Gal. 2 : 20)'. De Ruijter vindt dit spreken te riskant. In zo'n spreken 'zit het sterven van **mijn** oude mens en de opstanding van de nieuwe mens **als** het **ware** bij Golgotha en Pasen in'.

Maar, aldus de hoogleraar, 'in Romeinen 6 verbindt Paulus dat eerder met de doop. Het heil van Christus' dood en opstanding wordt in mijn leven bediend. **Zo** wil de **Geest mij** toe-eigenen wat ik in Christus heb (...). Wat ik in Christus heb, is **voor** mij **immers** geen **onvervreemdbaar** bezit. Wat ik als gelovige heb, moet ik telkens weer **krijgen**. De Geest moet het me **toe-eigenen**. Niemand heeft Gods heil in zijn zak. Het klimaat, dat ik bij Kamsteeg en Smit **aantref**, zou ik willen typeren alsof heil-

liging een voldongen feit is'. Het is ook volgens De Ruijter waar: 'Mijn heiliging is volbracht door Christus'. Maar, **schrijft hij**: 'Dat komt (bij **Kamsteeg** en Smit) zo in het **centrum** van de aandacht te staan, dat de suggestie ontstaat dat daarmee ook de strijd volbracht is'. En die 'eenzijdige triomfale kleur' kan pastoraal zeer schadelijk uitwerken. Want **waar** blijft zo Paulus' verzuchting: 'Niet dat ik het reeds **verkregen** zou hebben **of** reeds volmaakt zou zijn' (Fil. 3 : 10)?

Het is duidelijk dat het hier om een **belangrijke zaak** gaat.

2000 Jaargeleden

Laten we in verband met de **aan** de orde gestelde zaak nog eens even terugkeren naar **China**. In de **ND-bundel** China, **als een uitslaande** brand, ontmoeten we dominee Samuel Lamb. Hij is meer dan twintig jaar opgesloten geweest door de communisten, maar verkondigt – nog steeds buiten de officiële Drie-Zelfkerk – in **Guangzhou** nu o p nieuw vrijmoedig het evangelie. We zien hem jonge tot geloof gekomen Chinezen dopen, **in een p t e** bak met water. **Wanneer** die jonge christenen, achterover, kopje **onder** gaan, spreekt ds. **Lamb** het eerste deel van Romeinen 6 : 4 uit: 'Wij **zijn** dan met Hem (Christus) begraven door de **doop** in de dood...' En enkele momenten later, als de dopen **weer** uit het water worden opgeheven, **klinkt** het: 'Opdat, zoals ook Christus uit **de doden** is **op**gewekt door de majesteit **van de Vader**, **zo ook wij** in nieuwheid van het leven zouden wandelen' (vers 4b).

In dit, **voor** ons geloofsleven essentiële Schriftgedeelte, bevinden we ons – op **hetzelfde** moment! – in de verleden, de tegenwoordige en de toekomstige tijd. Eerst het verleden. Wat is er 'in Christus' destijds met mij gebeurd? **Bedenk** wel: ik was eerst **'in Adam'**. Door zijn falen ben ik **in zonde** ontvangen en **geboren**. Daardoor was ik 'van na-

ture kind van de toom' (Ef. 2 : 3). En net zo **min** ais ik verandering **kan** aanbrengen in **mijn** huidskleur, kon ik die **status** veranderen. En dus: als er verder niets met mij gebeurd was, zou ik vergaan onder Gods toorn. Maar **wat een** evangelie: 'Aad Karnsteeg, Henno Smit, Cees de Ruijter..., je status is door de Zoon van God veranderd. Door **Hem** heb je een nieuwe identiteit gekregen. Je bent in een nieuwe relatie met God komen te staan. Van het 'in Adam' **ben** je overgegaan **naar** het 'in Christus'. **Gelóóf** dat nu **eens**: 'In Christus is je oude **mens** gestorven. In Christus is je nieuwe mens opgestaan'. Als er ergens **reden** is om 'halleluja' te roepen, dan hier. 'Kan je het niet vatten, niet begrijpen? Dat hoeft ook **helemaal** niet; je mag het geloven! Je mag erin **rusten** alvorens je met je heiliging aan de slag gaat. Luisiter **maar** : 'Want u bent gestorven en uw leven is verborgen in Christus met God' (Kol. 3 : 3). En: 'Met Christus ben ik **medegekruisigd**, en toch leef ik (dat is), niet **meer** mijn ik, maar Christus **leeft** in mij' (Gal. 2 : 20). En: 'Zo is dan wie in Christus is een nieuwe schepping: het oude is voorbijgegaan, zie, het nieuwe is gekomen' (2 Kor. 5 : 17). En: 'Want met Hem **bent** u in de doop begraven. In **Hem** **bent** u ook opgewekt door het geloof in de kracht van **God**, die Hem uit de dood heeft opgewekt' (Kol. 2 : 12). En... Wat dat **alles** concreet in mijn geloofsleven betekent? **Twee** dingen. In de eerste plaats: Ik mag met Watchman Nee weten (Rom. 6 : 2, 3) en het mag voor **mij** vaststaan, dat ik dood ben voor de zonde (vs. 11). Dat is voor mij een **van** de sterkste motieven om de zonde nu ook niet meer in mijn leven te laten heersen (vs. 12, 13). In de tweede plaats: nu breekt ook bij mij het licht door. Nu blijkt me dat mijn relatie met God niet afhankelijk is van **mijn** geestelijke prestaties. Wie ik ben wordt niet bepaald door mijn gedrag. Het is **andersom**: mijn gedrag wordt bepaald door wie ik ben.

Paulus zegt het duidelijk 'Want u was vroeger ("in Adam") duister-nis, maar nu bent u ("in Christus") licht in de Here (Ef. 5 : 8)'. Wat een genade! Als ik denk dat ik in Gods ogen niet goed **genoeg** ben, brengt de Heilige Geest mij terug bij Golgotha en de **paasmorgen**: 'Door wat toen is gebeurd, ziet God je nu met andere ogen'. En daarom: als satan mij in het oor fluistert dat zo'n zondig mens toch nooit **een** nieuwe **mens**' kan **zijn**, **mag** ik **antwoorden**: 'Ga **weg**, duivel. In Christus' ziet **God** **mij** met witte, schoongewassen kleren. 'Want wie gestorven is, is rechtens vrij van de zonde' (Rom. 6 : 7). God heeft mij 'in **Christus**' vrijgesproken.

Exegese

Wanneer wij in verband met het **voorgaande** H.N. Ridderbos (Aan de Romeinen; Kampen 1959, blz. 125-134) opslaan, zien we dat **hij** in dezelfde lijn **schrijft**: 'Met dit "gestorven **zijn** voor de zonde" **wordt** niet bedoeld op een **ethisch**-religieuze, maar op een **heilshistorische** werkelijkheid; d.w.z. de apostel beroept zich niet op afkeer, die de gelovigen in het verleden reeds van de zonde **gekregen** hebben (...), maar op hun mede-begrepen zijn in de dood van Christus, **toen** Hij stierf op Golgotha (...) Christus' **dood** en opstanding (...) is voor alles een zaak van in Hem ingelijfd en begrepen zijn. Het gaat hier (Rom. 6 : 6) over hetgeen zich "voorwerpelijik" aan de oude mens in **Christus**' kruisdood **voltrekt**, over de "eenmalige" kruisiging van de oude mens op Golgotha met Christus (...). Telkens blijkt uit de wijze, waarop Paulus Christus met **Adam** vergelijkt, en Zijn sterven enz. op de velen-in-Hem betreft, dat zij niet pas door de doop, maar reeds in de historische dood van Christus aan het kruis in Hem begrepen waren, gelijk zij ook reeds "voor de grondlegging der wereld" in **Hem** **waren**'.

In Woord, water en wijn (Kampen 1985, blz. 37, 38), concludeert C. Trimp bij Romeinen 6 : 2 ('wij, gestorven **aan de zonde**') het volgende: 'Naar **onze** overtuiging geeft de apostel niet een **beschrijving** van de vorderingen die de gelovigen op **&** weg van de bekering hebben gemaakt. Want **hoe** reëel deze **bekering** zich ook aftekent in **hun** leven – het "definitief gestorven zijn door de zonde" is te radicaal dan dat het zou passen op de "stand" van enig christenmens in deze **bedeling**. Wanneer vond deze "mede-kruisiging" van de oude mens plaats? Het ligt voor de hand om hier te denken aan het moment van de kruisiging van Christus op Golgotha. **Toen** werden wij, wij met Hem, **gekruisigd**'.

En J.P. Versteeg in Rondom de Doopvont (Kampen 1983, blz. 62): 'Tegen de achtergrond van Rom. 5 : 12-21 is het voor de zonde gestorven zijn, niet anders dan **heilshistorisch** te verstaan. Wat **heilshistorisch** vastligt in de ene daad van gerechtigheid van Christus voor **al** de zijnen, komt **sacramenteel** tot hen in de doop'.

(Terzijde vragen **wij** ons af of De **Ruijters** verwijzing naar de doop 'op zich' al niet onlogisch is. Uitgaande van de **volwassendoop** in Romeinen 6 gaat het **daar** immers ook om een eenmalige gebeurtenis? Onder een eenmalige **doopsbediening** kun je niet op de manier van De **Ruijter** een bediening en toeëigening van de Geest schuiven. Met andere woorden: zelfs al **zou** de hoogleraar met **zijn** 'doopexegese' gelijk hebben – wat wij dus niet geloven –, dan nog **zou** het **Paulus** om een eenmalige gebeurtenis gaan, die zich op het moment van de doop aan de gelovige voltrekt. Het element van een proces is in dit **Schriftgedeelte** afwezig. Want de doop is een gebeurtenis, **geen** proces.)

Heiliging

Hoe functioneert deze 'in Christus' verkregen nieuwe identiteit nu met

het oog op mijn heiliging? Het antwoord luidt: als een sterke motor. We **hebben** hier erg veel geleerd **van** onze **Noordamerikaanse** gespreksgenoten, die op hun beurt duidelijk geïnspireerd zijn **door** de puriteinen. Zij **allen benadrukken: wat 2000 jaar geleden** is gebeurd, **vormt** de basis van mijn heiliging. Of anders geformuleerd: als ik **een** serieus christen ben, maar niet goed beseft (geloof, **doorleef**) wat 'in Christus' mijn nieuwe status is, blijf ik een tobber.

Waarom een tobber? In de eerste plaats: ik blijf gebukt gaan onder de kracht van de zonde, als **voor** mij niet vaststaat dat ik dood ben **voor** de zonde (Rom. 6 : 11). Maar als ik met Paulus dat laatste wel beseft? Dan wil ik de zonde ook niet langer laten heersen over mijn leven (vs. 12, 13).

In de tweede plaats: als ik niet begin te rusten in wat al volbracht is, loop ik de **kwade** kans dat ik wil proberen aan de genade nog een portie **goede** werken toe te voegen om bij God in de gunst te komen. Ik **doe** dan alsof heiliging voorwaarde **voor** mijn **rechtvaardigmaking** is, in plaats **van** gevolg ervan. Of ook: als een soort betaling voor mijn redding wil ik iets terugdoen. Ik loop – evenals indertijd de Galaten – dan in de val van het **wetticisme**. Net als de beide kinderen uit de gelijkenis van de verloren zoon, gedraag ik **mij** dan als knecht van de Heer in plaats van als zoon van Vader. De jongste: 'Ik heb gezondigd (...), ik ben niet meer waard uw zoon te heten'. En de oudste: 'Al zoveel jaren ben ik in uw dienst, nooit heb ik uw gebod overtreden' (**Luk. 15**). Alsof **&** liefde van Vader voor zijn zonen niet onvoorwaardelijk is. Indien ik dat laatste niet aanvaard, ontspoor **mijn** geloof op **een** verschrikkelijke manier. ik word dan moedeloos en op den duur misschien **hoogmoedig** of **oppervlakkig**. Moedeloos, omdat het met mij immers toch nooit wat wordt. Ik **kan** dan zelfs verkeerd van God **gaan** denken: 'Hij zal wel **boos** op mij zijn'.

Trots, omdat ik met **het** volbrengen van zelfgemaakte regels – vergeleken met de prestaties van anderen – inderdaad aardig kan vorderen. Ik ga **neerkijken** op mijn burens, die 's zondags niet naar de **kerk**, maar **naar Ajax gaan**. Ik vind mijzelf **eigenlijk** ook wel beter dan die christen in **bijvoorbeeld** een **pinkstergemeente**, die immers 'de **kerk** niet ziet'. Oppervlakkig ook, want als je niet **groot** denkt over de genade, **dan** zijn je zonden kennelijk ook niet groot; je wordt een 'plat' christen.

Er is maar één remedie om dat **allemaal** niet te worden. Ik ga leven uit alles wat Christus voor mij heeft gedaan. Ik ga **beseffen** dat het **Kruis** een dubbele werking heeft. Mijn oude mens is met Christus **meegekruisigd**, en vervolgens: mijn schuld is door **Christus weggedaan**. Dat is het uitgangspunt in mijn geestelijke strijd. Watchman Nee schrijft in dat verband: 'Het Kruis doet niet alleen iets **vóór** mij, maar ook iets **in** mij'. Mijn levensgemeenschap met **Christus** werkt iets in mij uit. Gelovigen geven in hun leven een demonstratie van Christus' overwinning. Je kunt dat laatste **ook** omdraaien: zondigen is op dat moment **niet** leven uit **Christus' overwinning**.

Wanneer zien wij groei in heiliging? Pas als ik voortdurend beseft: 'in Christus' ben ik **door** God geaccepteerd. Maar ook pas als ik mij oefen in wat Paulus zegt in Romeinen 6: **mijn** oude mens is met Christus meegekruisigd (vs. 2, 3) ..., pas als ik niet **alleen** weet, maar het ook echt voor mij **vaststaat** dat ik **dood** ben voor de zonde (vs. 11) ..., pas als ik uit deze feiten mijn **conclusies** trek en de geestelijke strijd aanga (vs. 12, 13). We zouden dit Gods **stappenplan** kunnen noemen voor groei in heiliging: weten, vaststaan, en dan: 'laat de zonde niet langer als koning heersen' (vs. 12).

Ik mag weten: 'Vader ziet **mij** altijd als Zijn kind. Hij heeft **mij** altijd lief. Hij **zal** niet toestaan dat ik verloren ga'. De puriteinen spreken

van evangelie-heiliging: **omdat God zoveel** van mij houdt, **houd** ik van Hem. Zo'n God **wil** ik geen verdriet doen; ik wil Hem graag **een** plezier doen. Ik ben zo overweldigd door de genade, dat er een nieuwe **dynamiek** loskomt (Titus 2 : 11, 12). **Als** een 'levend dankoffer', zoals Paulus zegt (Rom. 12 : 1).

We vinden deze **evangelie-heiliging** onder meer **terug** in wat Paulus aan de Filippenzen schrijft. In het Nederlands blijkt het punt in geding niet onmiddellijk: 'Bewerk uw behoud met vreze en **beven**' (Fil. 2 : 12). Dat lijkt te strijden met wat wij zojuist **hebben opgemerkt**; alsof we alsnog iets bij God moeten verdienen. Maar in het Engels (*New International Version* Text) **lezen** we: 'Continue to **work** out your salvation...' In het onlangs verschenen **Alles in Hem**, schrijft John F. MacArthur dan ook over deze tekst: 'Dit is een oproep voor gelovigen om zich te blijven inzetten voor een heilige levenswandel, gebaseerd op de verlossing die **zij** al hebben **ontvangen** (...) Paulus wilde dat de Filippenzen hun behoud **zouden** uitwerken in de richting van gelijkvormigheid aan **Christus**'. **Werken** dus niet **vóór**, maar **vanuit** ons behoud. Met andere woorden: het geloof (dat is niet noodzakelijk: het gevoel) dat ik 'in Christus' een 'nieuw mens' ben, brengt **vrucht** voort. Dezelfde gedachte treffen we aan in **Romeinen 6 : 11, 12: 'Zo moet het ook voor u vaststaan, dat u wel dood bent voor de zonde, maar levend voor God in Christus Jezus. Laat dan (daarom) de zonde niet langer als koning heersen in uw sterfelijk lichaam, zodat u aan zijn begeerten zoudt gehoorzamen'. In zijn Het heilige streven** tekent Jerry Bridges hierbij aan: 'Ons sterven aan de zonde is niet iets wat wij doen, maar iets dat Christus gedaan heeft en de verdienste daarvan valt allen die met Hem **zijn** verbonden ten deel (...). Door onze vereniging met Christus zijn we gestorven **voor** het rijk **van** de zonde (...), ver-

lost van de heerschappij van de duisternis (Kol. 1 : 13). (...) Als we geen overwinning ervaren over onze dagelijkse zonden, komt dit doordat we geen rekening houden met het feit dat we ('in Christus') aan de zonde gestorven zijn'. Bridges benadrukt onze verantwoordelijkheid dus op grond van wat God ons in Christus heeft gegeven.

Strijd

Tenslotte: De Ruijter vreest een beetje dat wij de broederschap een soort 'heiliging-als-voldongen-feit' aanpraten. Waar blijft de verzuchting van de dan toch al wedergebo- ren Paulus: 'Als ik het goede wil doen, is het kwade bij mij aanwezig' (Rom. 7 : 19)? De hoogleraar kan gerust zijn. In de eerste plaats: in ons eigen leven herkennen wij wat de apostel schrijft. Het kost ook ons echt strijd om helemaal uit genade te leven, geduldig te zijn, de HERE in gebed echt alles voor te leggen, de gedachten werkelijk zuiver te houden, niet terug te zakken in geestelijke middelmatigheid, het toch weer niet vooral van eigen inspanningen verwachten. En in de tweede plaats: wie de puriteinen leert kennen, verleert tevens alle oppervlakkigheid in zijn spreken over zonde. Keller zegt over hen: 'De puriteinen waren allerm minst tevreden wanneer christenen – met kunst- en vliegwerk – erin slaagden hun uiterlijke zonden min of meer onder controle te krijgen. Zij speurden daarentegen tot diep onder wat te zien is aan de oppervlakte. Het ging hen om onze diepste motieven. Zij geloofden in de radicale verdorvenheid van de mens'. Maar als keerzijde: juist daarom waren mannen als Baxter, Owen en Edwards zo overweldigd door de genade en verlangden zij te vuriger naar heiliging. Wat is heiliging eigenlijk? Packer benadrukt dat het om een groei naar boven en naar beneden gaat. Groei naar boven: discipelschap betekent zowel diepe verbondenheid aan Christus

(vgl. de rank aan de wijnstok) als het verlangen in denken, voelen en willen steeds meer op Hem te gaan lijken: liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, vriendelijkheid, goedheid, trouw, zachtmoedigheid, zelfbeheersing (Gal. 5 : 22). Het één kan niet zonder het ander: 'Wat wij ook doen, het is omdat we er door de liefde van Christus toe gedrongen worden' (2 Kor. 5 : 14).

Maar heiliging is ook groei naar beneden: hoe zou een christen ooit kunnen menen dat zijn heiliging een voldongen feit is? Integendeel: hij zal – geleid door Gods Geest en Woord – steeds meer ontdekken dat hij nog maar een klein begin van gehoorzaamheid heeft (Heid. Cath., zondag 44). Het licht van Gods Woord valt namelijk steeds weer op nieuwe plaatsen in ons leven, waardoor wij ontdekken hoe diep de zonde in ons leven is binnengedrongen.

Maar tegelijk: wie 'groei' zegt, heeft het over een proces – 'verjongd, vernieuwd worden' (Ef. 4 : 23) – dat ook pijn kan doen. Een voorbeeld kan duidelijk maken wat er aan de hand is. In Zuid-Afrika werd enkele jaren geleden de apartheid afgeschaft. De zwarten kregen een nieuwe status. Maar wat dacht men? Zouden mensen die zolang onder apartheid hebben geleefd, in hun denken, voelen en willen plotseling aan hun nieuwe status gewend zijn? Tot hun dood zullen zij worstelen om aan hun nieuwe identiteit te beantwoorden. Zo geldt dat ook de gelovige: de herinnering aan en de gewoonten van de oude mens moeten 'elke dag sterven' (1 Kor. 15 : 31; 2 Kor. 4 : 11). Het gaat hier om een diepgrijpend proces: leven vanuit de Ander, voor de ander (naaste). De graankorrel moet echt sterven – d.i. zelfverloochening, kruisdragen – wil zij vrucht kunnen dragen (Joh. 12 : 24). Dat moet een dagelijks gebed zijn, juist omdat het gaat om een dagelijkse strijd.

Zullen De Ruijter en wij het dus goed eens zijn over het blijvende

strijdelement in het proces van heiliging, de vraag blijft wel welk accent wij wanneer aanbrengen. Met andere woorden: wat is extra nodig in onze tijd? Laten wij zondag 3 van de catechismus nu eens als voorbeeld nemen: 'Zijn wij zo verdorven, dat wij helemaal onbekwaam zijn tot iets goeds en uit op elk kwaad?' 'Ja', zullen veel kerkleden onmiddellijk zeggen, 'inderdaad, dat zijn wij'. Maar er staat wel degelijk méér: 'behalve wanneer wij door de Geest van God opnieuw geboren worden'? Leeft ook dat sterk onder ons?

Er is een tijd om te waarschuwen voor 'de christelijke perfectie', zoals men die tegenkomt bij de 18e-eeuwse John Wesley: uitbanning van zelfs zondige motieven en hartstochten. Er is ook een tijd om te waarschuwen voor geringe verwachtingen van de kracht van de Heilige Geest in ons verlangen naar heiliging. Mogen wij De Ruijter vragen: in welke tijd denkt hij dat wij als 'vrijgemaakten' momenteel leven?

W woord/weerwoord

Een goed gesprek kan je vaak verder helpen. Daarom ben ik blij, dat Kamsteeg en Smit positief en duidelijk ingaan op vragen die ik aan hun adres gesteld heb. Hun antwoord biedt houvast voor een goed gesprek. Daarom wil ik er meteen op ingaan.

Verdiende heiliging

Graag stel ik nogmaals voorop, dat ik erg blij ben met de nadruk die Kamsteeg en Smit leggen op het feit dat Christus ook onze heiliging verdiend heeft. Daar hoeft jij als gelovige je niet voor af te beulen, om zelf wat bij elkaar te schrapen. Je mag leven uit wat Hij voor je verworven heeft. Je goede werken liggen om zo te zeggen al klaar, je hoeft er alleen nog maar in te wandelen (Ef. 2 : 10). Er gaat iets heel bevrijdends en uitnodigends van uit, als je dat leert zien. Daarover bestaat geen verschil van mening. En dat is ook het belangrijkste!! Maar het ging mij om het kader waarin dat stond. Een kader waarbinnen de realiteit van de zonde soms naar de achtergrond kan schuiven.

Gedoopt in Christus' dood

De kern van hun antwoord ligt in de passage over Romeinen 6. Daarom haak ik daar maar direct op in. Kamsteeg en Smit schrijven, dat je bij dit gedeelte allereerst moet denken aan het kruis en het sterven van Jezus Christus op Golgotha. Daar is voor mijn zon-

den geboet. Daar is ook mijn heiliging verdiend. Ik stem dat direct toe. De bron voor de heiliging van mijn leven ligt inderdaad in wat 2000 jaar geleden is getreurd. Daar zijn we het goed wen eens. Die rij klinkende namen is daar niet eens voor nodig. Maar ik zou wel zeggen: als je dan een theoloog als getuige opvoert, laat hem dan echt uitspreken. Citeren is uitstekend, maar je moet dat niet eenzijdig doen. Om die eenzijdigheid wat aan te duiden citeer ik één van de aangehaalde auteurs nog even een stukje verder. C. Trimp, die ook door hen als getuige aangevoerd wordt, schrijft vlak na de passage (38, 39) die zij aanhalen het volgende:

'Vervolgens moet ons de vraag bezighouden wat in dit verband de functie is van de verzen 3 en 4 de herinnering aan de doop. (...) in die doop wordt de mens immers p.u. Miek en definitief in de gemeenschap met Christus gebracht. Zijn levensgeschiedenis wordt voorgoed op de "noemer" van de heilsgeschiedenis in Christus gezet. (...) Als ooit een gebeurtenis "ingrijpend" mag heten, dan is het wel de gebeurtenis van het gedoopt-worden!

Gemeenschap met Christus laat zich niet denken buiten de gekruisigde Christus om; het is een gemeenschap met Hem die zich in de dood heeft overgegeven en uit de samenleving is weggedaan in het stille graf. Het is allereerst dat gebeuren van Goede Vrijdag dat door de doop wordt vastgelegd en in onze levensgeschiedenis ingedragen wordt. (...) De doop legt aldus tegelijk de grondslag voor de heiliging van het leven als een leven met Christus.'

Ik citeer expres even wat breder, om te laten zien, in welk verband Trimp verwijst naar het kruis (w ook de andere aangehaalde auteurs). Het valt op, dat in het stuk van Kamsteeg en Smit de doop eigenlijk geen rol meer speelt. Terwijl dat nota bene in dit gedeelte een heel centraal motief is: gedoopt in Christus' dood. Heel hun aandacht is als het ware gefixeerd op wat 2000 jaar geleden gebeurd is. Daar is inderdaad de heiliging van ons leven verdiend.

Maar vervolgens moet ik mij die heiliging nog wel eigen maken. Terecht schrijft Trimp onderscheidend: 'De doop legt aldus de grondslag voor de heiliging'. Want wat Christus voor ons verworven heeft is niet automatisch ons eigendom. Ook al heeft Christus mijn heiliging verdiend, daarmee is dit heiliging in mijn leven nog geen voldongen feit. En mijn opmerkingen waren juist op dat punt gericht. Ik probeerde aan te geven, dat Kamsteeg en Smit soms de indruk wekken, dat ze hier de realiteit van de zonde te weinig in rekening brengen. In hun schrijven ligt soms de suggestie alsof ze willen zeggen: 'Die heiliging, dat is dus klaar, daar

hoeft niets meer aan te gebeuren'. Maar dat is alleen waar, **voorzo-** ver het gaat over de **verwerving** van mijn heiliging door Christus. Terecht zeggen ze daarom: Zoek je **rust** in Christus. **Maar** vervolgens moet er dan **nog wel** heel wat gebeuren. Ik zal **Hem** ernstig moeten zoeken. Gelovig mij in Hem laten inlijven, ruimte voor Hem maken in mijn leven van elke dag. En dat **zijn** dingen, die **ik** mijn **leven** lang niet **klaar** krijg. Ik ben er dagelijks mee bezig, om ze zo eigen te maken wat Hij verdiend heeft en **mij** belooft. Daarom schreef ik: Ik kan alleen in geloof zeggen: 'Mijn oude mens werd aan het kruis gedood'. En dan nog blijf ik er tot **mijn** dood toe mee bezig om me **dat** eigen te maken.

Kortsluiting

Als je je **fixeert** op wat 2000 jaar geleden gebeurd is, en je beschrijft dat als een realiteit van vandaag, dan **levert** dat juist vaak kortsluiting op. Ik **wii** dat aangeven met **twee** voorbeelden. Ik zal ze zo **concreet mogelijk** proberen neer te zetten. Voor de duidelijkheid: de personen die ik hieronder noem zijn fictief. Maar hun problemen zijn wel reëel.

Peter is **tweedejaarsstudent** (20 jaar). Sinds hij op kamers woont, merkt hij wel, hoe stimulerend de sfeer van thuis was. Daar stond gewoon vast wat je wel en niet deed. **Z'n** vader en moeder praatten wel niet zo veel over God, maar het **was** heel duidelijk wat goed en kwaad was. Nu moet hij dat veel bewuster steeds zelf kiezen. Enerzijds **is** dat natuurlijk goed, dan doe je het uit overtuiging. Maar anderzijds is het knap moeilijk. Vooral nu **hij** sinds een maand of twee zelf televisie heeft. Het is allemaal erg boeiend. Maar regelmatig merkt hij dat hij veel dingen ziet die hem van God wegtrekken. Z'n vader is de laatste tijd erg en-

thousiast over de stukken die Aad Kamsteeg schrijft. Maar Peter zelf kan er **eigenlijk** nauwelijks iets **mee**. 'Mijn oude mens gestorven?' denkt hij. **'Nou** daar merk ik niets van. **En** eerlijk gezegd: soms spijt me dat niet eens zo erg.' Peter maakt duidelijk een crisis door in zijn omgang met God. Hij heeft in die crisis echte hulp nodig. Maar dan is het niet **genoeg** om alleen terug te verwijzen naar wat 2000 jaar geleden is gebeurd. Tegenover hem **moeten we de realiteit van de strijd vandaag** erkennen, de macht **van** de zonde en de zwakheid die in elk mens overblijft. En op dat punt hem concreet verder helpen in **Christus**.

Anneke is een huisvrouw van 37 jaar. Ze heeft een **fijs** gezin om voor te zorgen. In de gemeente **staan** zij bekend als een **meelevend** gezin. Haar **man** is ouderling. Hij doet veel in de kerk. Maar ze heeft het gevoel, dat hij wel eens een beetje weinig met haar praat over hun leven voor God. Stiekem vergelijkt ze in gedachten wel eens wat zij nu doet voor Gods koninkrijk met wat hij doet. En altijd valt **het** in **zijn** **voordeel** uit. De laatste tijd **vraagt** ze zich daarom wel eens af, of haar geloof wel genoeg voorstelt. Een poosje geleden heeft ze enthousiaste verhalen gehoord over **avonden** in de **Tituskapel**. Ze besluit er zelf **ook** eens heen te gaan. Verbaasd en ontroerd merkt ze met hoeveel enthousiasme en bewogenheid mensen er bezig **zijn** met geloofsvragen. **Anneke wordt** op staande voet jaloers op iemand, die ze in de pauze met een ander hoort praten. 'Als ik toch eens zo **ver** zou komen', denkt ze wanhopig. Maar juist nu komt ze gedeprimeerd thuis: 'Zie je nou wel, dat ik een christin van **niks** ben!' Anneke heeft haar eigen problemen met haar omgang met God en de **plaats daarvan in haar** leven. Zij snakt er naar, dat ze zich **aanvaard** mag weten **door** Christus. Maar het enthousiasme, waar ze

op stuit, vergroot voor haar juist de afstand. Er gaat voor haar een suggestie van uit, dat een echte christen al die twijfel en toberrij achter zich **kan** laten. En dat drukt haar des te meer weg in een diepe twijfel: 'Geloof **ik** eigenlijk wel (genoeg)?'

Tobben

Het is duidelijk tobben met Peter en Anneke. Maar laten we ons wel **realiseren**, dat hun problemen aan de orde **van** de dag zijn in de **kerk**. Juist zij hebben het nodig, dat ze het bevrijdende leren zien van echt rusten in Christus. Maar we **zullen** het hun niet duidelijk **kunnen** maken, als **we** niet tegelijk hun **geloofsproblemen** serieus nemen. Daarom kun je niet zo maar tegen hen zeggen: '2000 jaar geleden is er iets geweldigs **gebeurd**. Toen werd jouw oude mens **gedood** en met Christus stond je nieuwe mens op'. Dat kun je alleen maar in geloof zeggen. En juist voor Peter en **Anneke** en **voor** zoveel anderen zit er in dat geloof of in de manier van geloven zo'n probleem. In dat probleem hebben ze een luisterend oor, een **aanvaardend** hart en een helpende hand nodig. Ik vond dat Kamsteeg en **Smit een** beetje te **lakoniek** waren op dit punt, **alsof** de **strijd** en de **aanvechting** er helemaal niet **meer** toe **doen**. Eerlijk **gezegd** is die toon wel minder in dit nieuwe **stuk**, maar **toch** nog wel een beetje hoorbaar. Voord in de passage over de tober (onder het kopje 'heiliging'). Ik vind er een soortgelijk **risico** in **zitten**, **als** ik signaleerde in mijn eerste **artikel**. Ik ken in de gemeente een aantal mensen bij wie ik die passage niet **zou** durven voorlezen. Ik zou bang zijn dat ze zich miskend **zouden** voelen in de zwaarte van hun **geloofsstrijd**. Maar daardoor zouden ze zich juist afgewezen voelen. Wat hier tobben heet, is iets dat veel mensen **kennen**: 'Ik geloof, kom mijn ongeloof te hulp'. Wij vinden **rust** in Chris-

tus, **maar** die rust is niet onaangevochten. Soms **kun** je die rust **behoorlijk** kwijt zijn. En uiteindelijk is de rust zelfs elders.

Een laatste illustratie nog: In die genoemde passage staan **een** paar confronterende regels over **trots**. Ik **herken** **wat** **daar** staat. Er zit veel in, dat ik **me** aantrek. Maar dan gaat het een paar regels verder weer veel te lakoniek. **Daar** schrijven Kamsteeg en Smit: 'Er is maar **één** **remedie** om dat allemaal niet te **worden**(**dus**: niet **trots**, niet **opper**-vlakig enz. cjd'r). Ik ga leven uit alles **wat** **Christus** **voor** mij **heeft** **gedaan**'.

Als ik dat lees, gaat me dat te **mak**-kelijk. Want als ik eenmaal goed de trots in mijzelf ontdekt heb, dan weet ik, dat ik daar mijn leven lang niet meer mee klaar **kom**. Dat leert je **wel** af, om gemakkelijk over die remedie te spreken. Wie Christus leert kennen, zal steeds duidelijker de trots in **zijn** eigen hart gaan kennen. En er komt geen moment, dat ik het onder de **knie** heb, dat ik er **een** definitieve streep onder **kan** zetten. In Christus zal ik **wel** alles **vinden** om mijn trots **te** laten buigen tot ootmoedige overgave aan Hem. Maar ik zal tot mijn laatste adem bezig zijn om mijn trotse hart gewonnen te geven aan Hem.

Wat dit punt **betreft** vind ik de verwijzing naar **Packer** (onder het **kop**-je 'strijd') veel overtuigender. Packer wijst **terecht** aan, dat groei naar boven gepaard gaat met groei naar beneden. Als je echt God leert kennen ben je nooit klaar met het besef van je zonde. Als je naar **Hem** toegroeit, **neemt** je gevoeligheid voor het kwaad in je eigen leven tegelijkertijd toe.

Overeenstemming

Overigens **ben** ik erg blij met dat laatste gedeelte, **waarin** Kamsteeg en Smit **die** verwijzing naar **Packer** hebben opgenomen. Juist daar proef ik een recht willen doen aan de strijd die ons deel blijft. Dat is

een element, dat we **niet** vergeten moeten. Anders kan ons spreken over heiliging en geestelijke groei averechts gaan werken. Daarom vroeg ik om **een** pastoraal kader, waarbinnen die onderwerpen aan de orde zouden komen. **Dat** was de bedoeling van mijn eerste vragen aan Kamsteeg en Smit. Ik ben daarom juist met dat laatste **stuk** blij, omdat het **benadrukt**, dat hoeveel er **nog** te strijden over blijft. Wij zijn niet klaar. Ik hoop, dat het **een** teken mag zijn van groeiende overeenstemming in het nu ontstane **gesprek**.

In welke tijd leven wij?

En dan die **laatste** vraag van Kamsteeg en Smit. **Terecht** wijzen zij er op, dat een bepaalde tijd om een eigen accent kan vragen. En in dat **kader** stellen zij de vraag: In **welke** **tijd** **leven** **wij** **als** 'vrijgemaakten' momenteel?

Ik denk, dat die vraag terecht is. in mijn artikelen van voor de **vakantie** heb ik ook al een bepaalde **omtrek** getekend **van** de situatie, waarin wij vandaag leven. En juist binnen dat kader heb ik m'n **waardering** uitgesproken voor heel veel dingen die **Kamsteeg** vanuit zijn ontdekkingsreizen heeft gepresenteerd. Ik heb ze begroet **als** mogelijke impulsen voor vernieuwing van het **christelijk** leven. In dat verband **ben** ik **ook** **erg** positief over het **thema** dat op het recente congres in **Lunteren** behandeld **is**. Ik hoop daar volgende **week** trouwens uitvoeriger op terug te komen. Daarom volsta ik nu met een kort antwoord, dat hopelijk genoeg zegt. Ik formuleer mijn antwoord op de gestelde vraag met de woorden waarmee Paulus de gemeente in Rome opwekte (**Rom. 13 : 11-14**):

U verstaat immers de tijd wel, dat ket nu voor u de ure is om uit de slaap te ontwaken. Want het heil is ons nu meer nabij, dan toen wij tot het geloof kwamen. De nacht is vergevorderd, de dag is nabij. Laten

wij dan de werken van de duisternis afleggen en aandoen de wapenen van het licht. Laten wij, als bij lichte dag, eerbaar wandelen, niet in brasserijen en drinkgelagen, niet in wellust en losbandigheid, niet in twist en rijd! Maar laten wij de Here Jezus Christus aandoen en geen zorgen aan het vlees wijden, zodat begeerten worden opgewekt.

NIEUWE REEKS VERZAMELDE WERKEN VAN K. SCHILDER VAN START

H. Veldman

B
boekbespreking

Op 25 september jl. werd in het gebouw van de Theologische Universiteit aan de Broederweg te Kampen het eerste deel gepresenteerd van de *Verzamelde Werken* (nieuwe reeks) van **prof. dr. K. Schilder**. Dat gebeurde door uitgever B.M. van Hulst, directeur van De Vuurbaak, en 'bezorger' dr. George Harinck, die het pas gereedgekomen deel van Schilders publieke schrijfsprekactiviteit uit 1940 en 1941 aanbood aan rector prof. dr. J. van Bruggen. Een belangwekkend gebeuren! Belangwekkend, niet alleen voor gereformeerden die zich direct bij Schilder betrokken weten, maar ook voor allen die – openige afstand wellicht – Schilder hebben leren kennen als de man van het vastberaden christelijke verzet tegen de Duitse, nationaal-socialistische tirannie. Prof. dr. K. Schilder, vanaf 1933 tot zijn overlijden in 1952 als dogmaticus verbonden aan de Kamper Academie, heeft de harten van velen geraakt met zijn *Reformatie*-artikelen in de eerste maanden van de bezetting. *De Reformatie* werd in 1940 het weekblad dat door Schilders moedige persarbeid een nooit eerder bereikte actieradius verkreeg: duizenden buiten de directe kring van de gereformeerde lezers vonden ook hun geestelijk houvast in de bijdragen van Schilder. Zolang het mogelijk was – en dat was slechts tot 22 augustus 1940 toen *De Reformatie* verboden werd en de hoofdredacteur achter de tralies van het Arnhemse Huis van Bewaring belandde –, schudde KS de geesten wakker: men diende het geestelijke uniform van de 'Militia Christi' aan te trekken en aan te houden, hoe zwaar het ook zou worden. Dat was Schilder in zijn

ationale betekenis. In zijn *Verzamelde Werk* staan heel simpel de namen van ds. Hendrik de Cock en de politicus Hendrikus Colijn bij elkaar, maar ook komt men Hitler geregeld tegen, al of niet in bond met Mussolini, op korte afstand gevolgd door Mussert en zijn kornuiten. En ieder van hen wordt zijn plaats gewezen in de strijd der geesten die KS voerde. Dat hij zo schreef, hing in alle delen samen met zijn diep doorleefde gereformeerde geloofsopvattingen. Het pas uitgekomen deel van Schilders *Verzamelde Werken* brengt de lezer direct in de spanningen die ook alles te maken hebben met de kerkstrijd die uitliep op de Vrijmaking. Thema's als de pluriformiteit der kerk, het genadeverbond en de invloed van de mystiek werden breed uitgewerkt in de persdiscussies tussen Schilder en zijn participanten. Maar tevens leren we Schilder kennen als de man die met grote gevoeligheid spreekt ter gelegenheid van het sterven van zijn voorganger prof. dr. A.G. Honig (1940) en bij de 70e verjaardag van prof. dr. S. Greijdanus (1941). En dan is daar de tekst (die door mej. C. Brandsen ooit stenografisch was vastgelegd) van Schilders toespraak over 'Het getuigenis van de Heilige Geest' (1941) – het verhaal bevond zich in het archief van prof. C. Veenhof. Dit keurig uitgegeven boekwerk bevat 85 bijdragen van Schilder; daarvan zijn de meeste afkomstig uit 'zijn' weekblad *De Reformatie*, maar ook tien grote teksten die ergens anders of niet eerder waren gepubliceerd. De bezorger van dit deel, dr. George Harinck (tevens voorzitter van de 'Prof. dr. K. Schilderstichting'), heeft daarbij

de nodig geachte annotaties aangebracht. Soms komt een vermelding wel wat merkwaardig over, bijv. zoals Calvijn wordt voorgesteld op p. 44, noot 24: 'Johannes Calvijn (1509-1563), jurist, Frans kerkhervormer'. Afgezien van de fout in de vermelding van het sterfjaar, vraag ik me af of er niet wat meer toelichting bij de betreffende persoon kon worden vermeld. Bij meerdere figuren zie ik toch de verwijzing naar een relevante biografie. In de meeste andere noten is de toelichting overigens adequaat. Bij de keuze wat wel en wat niet moet worden opgenomen in deze *VW* komt de vraag op of we Schilder zo in zijn volle breedte leren kennen, zoals hij zich in 1940/41 manifesteerde. Het antwoord is duidelijk: dat kan (nog) niet. Immers, de uitgave van zijn correspondentie staat nog op de rol. Schilders preken en Schriftoverdenkingen die al wel waren verschenen, zijn nu niet (weer) opgenomen. Daarvoor kan men terecht bij de eerste reeks *Verzamelde Werken* die in de jaren '50 en '60 zijn uitgegeven door Oosterbaan & Le Cointre B.V. in Goes. De enige overlapping is daar op te merken waar men het gedeelte 'De Kerk' deel 3 uit 1965 vergelijkt met de nu uitgekomen editie. Overigens stam ook de uitgave van Schilders collegelectaten op het verlanglijstje van de bestuurders van de Stichting. Zo zal men een zo compleet mogelijk beeld van deze gereformeerde theoloog en journalist kunnen krijgen. Correcties op onjuiste en gebrekkige beeldvorming zullen dan ook moeten aangebracht. We willen de in 1992 opgerichte 'Prof. dr. K. Schilder Stichting' van harte feliciteren met het bereiken van deze mijlpaal. Het doel is

gesteld om het levenswerk van K. Schilder zo toegankelijk mogelijk te publiceren. We wensen dit bijzondere project een goede ontvangst toe, zowel binnen als buiten de kring van de gereformeerde confessoren.

Het adres van de 'Prof. dr. K. Schilder Stichting' is:

secre.: Dr. J.J.C. Dee

Bikkersweg 5,3752 WV Bunschoten of:

penn.: J. van der Kolk

Lijsterlaan 57,5853 TB Ermelo

N.a.v.: K. Schilder, *Verzamelde werken 1940-1941*, bezorgd door dr. George Hannck. Uitg. De Vuurbaak, Barneveld 1995. ISBN 90 5360 043 1; omvang 504 pag., met register. Prijs: f 95,00.

UIT DE KERKEN

Persbericht

De Gereformeerde Missiologische Opleiding (GMO) belegt D.V. op vrijdag 17 november a.s. een themadag over de missioloog BAVINCK. Sprekers: ds. J. Kruidhof over de fundering van de zending en drs. C.J. Haak over de elenctiek bij Bavinck. Aanvang: 14.45 uur, sluiting ca. 21.00 uur. Er is gelegenheid deel te nemen aan de gezamenlijke broodmaaltijd.

Plaats: aula Theologische Universiteit, Broederweg 15 te Kampen. Opgaven voor deelname bij het bureau GMO, Oosterlaan 8, 8011 GA ZWOLLE, telefonisch (038-4232715) of schriftelijk (GMO/GVI, Antwoordnummer 2038, 8000 VB ZWOLLE).

Vervolg van rubriek Uit de kerken op pagina 59.

Jongeren

Voor de ledenvergadering van de Christelijke Gereformeerde Vereniging voor Jeugdwelzijn hield drs. Martin Visch een verhaal over jongeren en zingeving. In De Wekker van 29 september werd het eerste deel daarvan geplaatst. Hoe zijn jongeren vandaag en wat boeit hen?

Als ik spreek over jongeren, heb ik het over jonge mensen in de leeftijd van pakweg 14, 15 jaar tot zo'n 25 jaar. Zelf heb ik het meest ervaring met jeugd van 19-25 jaar. Ik vrees dat ik dat af en toe in mijn inleiding niet kan verbergen. Ik vraag u bij voorbaat vergiffenis daarvoor.

In dit onderdeel van mijn inleiding zal ik enkele typering geven van jeugd en jongeren. Niet uitputtend, maar het accent leggen op enkele opvallende kenmerken:

Gevoelig voor echtheid

Jongeren zijn heel gevoelig voor sfeer, echtheid en authenticiteit. Waar een goede sfeer is, waar ze zich thuis kunnen voelen, komen ze los. Met hun verhalen. Als ze echtheid ontmoeten – Ben jij ook die je zegt te zijn? Kan ik je vertrouwen? – komen ze graag. Dan vertellen ze. Over hun bezigheden, ditjes en datjes, over hun ogen-schijnlijk oppervlakkige gedachten en ervaringen... soms ook over hun vragen, problemen en twijfels. Dat vraagt van ons ouders en anderen naar jongeren toe een houding van oprechtheid en betrouwbaarheid.

Belangrijk

Heel belangrijk zijn voor jongeren vrienden, media, henzelf. Wat kunnen ze, bij voorkeur als jongeren onder elkaar, zonder en ver weg van hun ouders en andere bemoeierige opvoeders, genieten van alles wat onze beeldcultuur hen biedt. Televisie, computer met alle mogelijke spelletjes, video, multi-media, noem maar op. Prachtig vinden ze dat allemaal.

G.J. van Middelkoop

M meegelezen

En ze gaan er met een gemak mee om dat wij ouders en ouderen dat maar al te vaak met jaloezie gadeslaan. In de woorden van onze jongste zoon van 17 jaar: 'Terwijl jij nog in de video-handleiding zit te lezen, heb ik al tig tv-programma's in de video ter opname ingeprogrammeerd met die o zo handige pdc'.

Consumptief

Jongeren zijn consumptief ingesteld. De in weekend- of vakantiebaantjes verdiende pecunia worden zonder veel moeite uitgegeven. Sparen lijkt uit. Uitgeven is het parool. Dat heeft veel te maken met het volgende punt:

Genieten

Ze zijn sterk gericht op genieten van het leven hier en nu. Sparen en/of werken voor later is onder veel jongeren zeker niet de populairste deugd. Overigens: zouden ze hierin veel verschillen van ons ouderen?!

Cakuleren

Jongeren zijn, denk ik, zeer calculerend ingesteld. Een zes halen op school is genoeg. Dat is voldoende. Wat zou ik me uitsloven voor een hoger cijfer? Dat gaat allemaal af van mijn spaarzame vrije tijd, die boordevol andere verplichtingen zit: sport, vriendschappen onderhouden, geld verdienen, etc. Hébben ze overigens wel veel vrije tijd? Dat calculeren vind je niet alleen op school. Ook thuis: calculeren, en dus: onderhandelen. Over hoe laat je thuis moet zijn, bijvoorbeeld.

Dagdromen

Jongeren, vooral tieners, zijn dagdromers. Ze dagdromen graag op momenten dat ze alleen zijn. Voor

hun omgeving houden ze hun fantasieën geheim. Wij volwassenen krijgen een eenzijdige **kijk** op tieners en jongeren als we **weinig** van deze dagdromen afweten. **Ik kom** hier verderop in mijn inleiding op terug, want dat dagdromen heeft heel veel met zingeving en geloof te maken.

Hier en nu

Jongeren zijn sterk op het hier en nu gericht en veel minder op het verleden en de toekomst. Het nu is **normaal** en maatgevend. Kom als **opvoeder** niet (meer) aan met verhalen over **hoe** het vroeger **was**. Middenin je historische verhaal is de jongere allang vertrokken naar het nu. Iets dergelijks geldt voor bezig zijn met de **toekomst**. Het appelleren bij jongeren **aan** (werken aan) de toekomst komt niet **over**. Misschien wel **omdat** die toekomst nog zo ver **weg** is of veel te bedreigend is voor de jongeren.

Eigen mening en gevoel

Eigen mening en eigen gevoel staan vrij sterk **centraal** in het **jongerenleven**, vaak zelfs maatgevend. Als het goed 'voelt' is het goed.

Zorgen voor jezelf

Zorgen voor zichzelf wordt door de **jongeren** heel belangrijk gevonden. De samenleving wordt door hen als onoverzichtelijk gezien en ervaren. Ze trekken er zich uit terug en leggen het accent op zorgen voor zichzelf. Het lijkt erop dat het individualisme bij jongeren vrij **hoog** scoort. Ook daarin **zijn** ze kinderen van hun tijd.

Nieuws van de classes

AVONDMAAL THUIS?

D

op Langedijk/Capelle aan den

Jssel.

Hier en daar duikt de vraag weer op naar avondmaalsbediening bij langdurig zieken thuis. Vroeger heette dat 'kranken-communie'. Voor de oorlog is er regelmatig voor gepleit. Dat was voorbij toen de synode van Middelburg 1933 'beslist' uitsprak dat het geen kerkelijk gebruik moest worden. Maar inmiddels is er kerkteléfono, en daarmee een levende verbinding tussen huiskamer en kerkdienst.

De classis Harderwijk (11 mei) vraagt de generale synode van Berkel en Rodenrijs 1996 uit te spreken, dat de bediening van het Heilig Avondmaal **aan** langdurig zieken thuis, die via de **kerkteléfono** met de openbare eredienst verbonden zijn, valt binnen het **kader** van artikel 61 Kerkorde en niet in strijd **komt** met het **besluit** van de generale synode van Middelburg 1933. Het punt komt oorspronkelijk van de kerk te Lelystad.

De kerkeraad van Berkel en Rodenrijs heeft dit voorjaar uitgesproken 'dat er geen **bezwaren** zijn om het heilig avondmaal aan huis te **vieren** bij gemeenteleden die door middel van een **kerkteléfono** met de eredienst verbonden zijn'. Deze kerk meldde 7 september op de classis Rotterdam (die in mei gevraagd had om nadere informatie over deze uitspraak), dat

men nog niet toe is aan concrete uitwerking.

Op 6 september heeft de classis Alkmaar-Zaandam besloten (op voorstel van de **kerk** te Alkmaar) via de particuliere synode aan de generale synode van 1996 te vragen voor plaatselijke gemeenten de mogelijkheid te openen het avondmaal aan huis te bedienen bij langdurig zieke gemeenteleden. De volgende gronden worden aangevoerd (samengevat):

1. Zulke **avondmaalsbediening** is voor mensen die langdurig **aan** huis gebonden zijn zeer bemoeigend. Het maakt de gemeenschap met Christus en de gemeenschap tussen de gemeenteleden onderling tastbaar.
2. Zulke avondmaalsbediening is

Artikel 131 generale synode Middelburg 1933:

De synode besluit 'op grond van de in het rapport gegeven overwegingen: de besliste uitspraak te doen dat het geenszins wenschelijk is tot het Invoeren der zieken-communie als kerkelijk gebruik over te gaan'.

De samenvatting van de overwegingen van de synodecommissie, rapporteur T.L. Kroes (Acta, Bijlage XXVII):

'Dus: welk een moeilijkheden die oprijzen en dat, terwijl het onder ons toch zoo vaststaat, dat de Heere geenszins aan het teeken als zoodanig gebonden is, om ook aan onze zieken en ouden geloofsversterking te schenken en de hope der zaligheid in het gehéél niet mag worden vastgehecht, op superstitieuze (= bijgelovige, RfB) wijze, aan het uiterlijk symbool.

Laat principieel de zieken-communie dan al niet zijn te veroordelen, toch is uw commissie van oordeel dat tegenover de wenschelijkheid van invoering der zieken-communie vele en groote bezwaren kunnen worden gesteld en het goed is daarmee te rekenen.'

in een besluit van Middelburg 1933 – art. 131 – op praktische gronden afgewezen. Toch stond de principiële aanvaardbaarheid tijdens deze synode niet ter discussie. Van een goede afweging van de wenselijkheid van deze bediening tegen praktische bezwaren lezen we niets. Mee daardoor moet het toen genomen besluit naar huidige maatstaven als niet voldoende onderbouwd worden beschouwd.

3. De onderlinge gemeenschaps-oefening die voor de viering van het avondmaal essentieel is, is er ook bij viering thuis. Als de kerkeraad daarbij vertegenwoordigd is en andere gemeenteleden indien mogelijk aan de viering deelnemen, kan het avondmaal verantwoord plaatsvinden.
4. Er hoeven zich bij deze viering geen grote praktische problemen voor te doen. Om dit laatste aan te tonen had de kerk van Alkmaar een concept-regeling bijgevoegd. Voor het geval ook de synode van Berkel en Rodenrijs dit voorstel afwijst op praktische gronden, vraagt de classis aan de synode de kerk te Alkmaar toestemming te geven gedurende twee jaar praktische ervaring op te doen en daarover te rapporteren. Praktische bezwaren kunnen immers – zo luidt de redenering – alleen worden weggenomen wanneer in de praktijk zal zijn aangetoond dat werkbare toepassing mogelijk is.

Uw kerkgebouw is toch wel bij Donatus verzekerd?

100% zekerheid

Als brand-, storm- of andere

schade dreigt, is het maar het beste als uw kerkelijke eigendommen bij Donatus zijn verzekerd. Gewoon, omdat Donatus in de praktijk bewijst om te zijn wanneer Donatus het meeste nodig is! Bij calamiteiten van welke omvang en aard dun ook. Op basis van op maat gesneden voorwaarden.

50% premierestitutie

Bovendien is kiezen voor Donatus Liezen voor verantwoorde bestedingen. Jaarlijks wordt de winst van Donatus in de vorm van premierestitutie terug betaald. In de afgelopen 10 jaar bedroeg deze premierestitutie gemiddeld maar liefst 50%!

Samen sterk.

Donatus is een onderlinge verzekeringmaatschappij. En dat betekent dat de leden samen de kracht van Donatus bepalen. Een gemeenschapsgedachte die er inmiddels toe heeft geleid, dat er ruim 75% van alle kerkgebouwen in Nederland bij Donatus is verzekerd.

Wilt u meer weten?

Vraag dan om een persoonlijk gesprek met één van onze adviseurs. Ook als u nu nog elders bent verzekerd.

donatus

Vertrouwd verzekerd.

O.V.M. Donatus u.a., Postbus 5055, 5201 GB 's Hertogenbosch, tel: 073-122166

Beroepen te Amersfoort-West: G. **Gunnink** te Hardenberg-Centrum; te Assen-Noord (4e pred.plaats): A. de Snoo te Middelburg; te Axel en Dronten (wijk zuid), te Bedum en te Steenwijk: J.J.C. **Dee** te Bunschoten, l.l. herv. pred., te Twijzelerheide; te Barendrecht: K.D. Smit, kand. te Arnhem; te Lemele-Lemelerveld: D.H. Boersma, kand. te Kampen. Beroepbaar: Th. **Oosterhuis**, kand. te Dokkum, Stationsweg 29, 9101 HX, ☎ (0519) 292020. Bedankt voor Axel en Stadskanaal (wijk 2): A. **Buursema** te Almkerk-Werkendam i.c.m. Breda; voor Katwijk i.c.m. Valkenburg (Z.H.): P. Groen te Bruchterveld; voor Leens: T.C. **Zwarts** te Zuidbroek; voor Enschede-Oost en Ureterp S. de **Vries** te Haren (Gr.). **Spreekconsent**: De classis Kampen heeft dhr. **J.J.T. Doedens** (☎ (038) 3316077) geëxamineerd en spreekconsent gegeven voor de duur van 1 jaar. De classis Kampen heeft dhr. E.G. **Kremer** geëxamineerd en spreekconsent gegeven voor de periode oktober 1995 t/m februari 1996.

Intrede

Op zondag 8 oktober jl. deed ds. **H.J.C.C.J. Wilschut** te Spakenburg-Noord, intrede in de gemeente te Assen-Zuid. Ds. **Wilschut** werd in de morgen-dienst in het ambt bevestigd door ds. **D.W.L. Krol** te Assen-Zuid en deed om 17.00 uur intrede. Beide diensten werden gehouden in kerkgebouw 'De Kandelaar', Oude Molenstr. 20, Assen. Nieuw adres ds. Wilschut: Meidoomlaan 4, 9401 LV Assen, ☎ (0592) 318628.

Op zondag 15 oktober jl. deed ds. **H.J. Buiten** te Enschede-Zuid, intrede in de gemeente te Amersfoort-Centrum. Ds. **Boiten** werd in de morgen-dienst in het ambt bevestigd door ds. A.N. **Hendriks** te Amersfoort-Centrum en deed om 19.00 uur intrede. Beide diensten werden ge-

houden in kerkgebouw 'de Kandelaar', Heiligenbergerweg 64, Amersfoort. Nieuw adres ds. **Boiten**: **Van Maerlantlaan 4, 3818 WG** Amersfoort, ☎ (033) 4656870.

Jubileum

Zwartsluis – Op zondag 6 oktober jl. was het 60 jaar geleden dat ds. **F. van Dijk**, emeritus-predikant te Zwartsluis, in het ambt werd bevestigd. Foppe van **Dijk** werd op 25 juni 1904 te Gaast (Wonseradeel) geboren. Hij bezocht het gereformeerd gymnasium te Kampen en het Willem Lodewijk gymnasium te Groningen, studeerde aan de Theol. Hogeschool te Kampen en werd in 1934 hulpprediker te Haaksbergen.

Op 6 oktober 1935 deed ds. Van **Dijk** intrede te Opende. In 1945, en wel op 24 november, maakten hij en vele gemeenteleden te Opende zich vrij. In 1946 werd de kerk van Opende gecombineerd met die van Surhuisterveen. Ds. **Van Dijk** vertrok in 1949 naar de gemeente te Heerenveen en in 1956 naar die te Neede en Eibergen. Van 1968 tot aan zijn emeritaat, 1 september 1971, was ds. **Van Dijk** verbonden aan de gemeente te Oost-Souburg-Vlissingen.

Verder was ds. Van Dijk o.m. lid (en 14 jaar penningm.) van het bestuur van het verband van evangelisatiewmm. (1949-1974). Daarnaast was hij diverse malen afgevaardigde op generale synodes.

Overleden

Krimpen aan den IJssel – Op woensdag 11 okt. jl. is ds. A. **Hordijk**, emeritus-predikant te Kralingseveer/Krimpen aan den IJssel, op 83-jarige leeftijd overleden. Arie Hordijk werd op 26 juli 1912 te Rotterdam-Delfshaven geboren en bezocht het Marnix-gymnasium te Rotterdam. Hij studeerde aan de Vrij Universiteit te Amsterdam. Op 26 maart 1939 deed ds. **Hordijk** intrede te Loenen a/d Vecht. In

Uit de kerken

1945 maakte hij zich, na een schorsing door de synode, vrij en schreef daarover een brochure getiteld *Heiling van de geslagen* breuk.

1948 was het jaar waarin hij zich verbond aan de gemeente te Goes. Daarvandaan ging hij in 1956 naar de gemeente te Baflo-Warffum. Van 16 juni 1968 tot 1 juni 1978 (datum emeritaat) was hij predikant te Kralingseveer/Krimpen aan den IJssel.

Hij schreef o.a. artikelen voor De *Poortwake* (blad v.d. Meisjesbond) en een bundel schetsen getiteld Een hulp die bij hem past.

Herdenking Vrijmaking

Aduard – Op 19 oktober jl. heeft de gemeente te Aduard herdacht dat 50 jaar geleden de Vrijmaking plaatsvond. Tijdens een openbare samenkomst, die om 20.00 uur begon, leidde dhr. J. **Wieske** het onderwerp in. Daarna 'willen we onze dankbaarheid en blijdschap ook in een meer ongedwongen sfeer uiten', w luidt een persbericht.

Adreswijzigingen e.d.

Amersfoort-West * Kerk. bureau: woensdag van 19.00-19.30 uur in gebouw Irene (Westerkerk), Dollardstr. 58 (pag. 105).

Bussum-Huizen * *Scriba*: A.W. Vos, Meentweg 65, 1406 KD (pag. 108-109).

Krommenie' *Scriba*: A. Leguyt, Vlusch 16, 1561 PN, ☎ (075) 4218298 (pag. 118).

Gereformeerde Missiologische Opleiding (GMO) * Adres: Oosterlaan 8, 8011 GA Zwolle, ☎ (038) 4232715. *Studiebegeleider*: J. Kruidhof, Waver 9, 8032 AJ Zwolle, ☎ (038) 4541694 (privé). Administrateur (parttime): A. de Graaf, Stadsgracht 19, 3752 XD

Bunschoten, n (033) 2982185.
Postbankrek.nr.: 2084835. *Bank-*
rek.: 31.14.51.551, *t.n.v. Geref.*
Miss. Opleiding, Stadsgracht 19,
3752 XD Bunschoten.

Persbericht

De Bijbelvereniging De Nederland-
se Gideons is opgericht in januari
1948, naar Amerikaans model. Het
doel van de Nederlandse vereni-
ging is: zorgen voor de blijvende
aanwezigheid van de Bijbel (of Bij-
belgedeelten) in hotels, pensions,
ziekenhuizen, verpleeghuizen, bun-
galowparken, gevangenissen en
schepen.

Eind 1994 waren er ruim 128.000
Bijbelgedeelten verspreid, waarvan
75.100 in hotels en 28.800 in zie-
kenhuizen. Vooral het Nieuwe Tes-
tament in het Frans, Duits, Engels
en Nederlands wordt zeer gewaar-
deerd.

Gemiddeld logeren mensen zo'n 5
dagen in een hotel, dat kunnen er
dus per jaar 73 zijn. 75.100 Bijbels
kunnen dan door ruim 5.000.000
mensen ter hand worden genomen!
Maar bij een hotelbezetting van
slechts 50% zijn dat toch ook nog
2,5 miljoen potentiële lezers.
In bijna 50 jaar 128.000 Bijbels
lijkt niet zo veel. Maar die 128.000
liggen er dan ook, gecontroleerd
wel! Jaarlijks worden veel exempla-
ren vervangen wegens beschadi-
ging of aangevuld wegens vermis-
sing: in 47 jaar zo'n 700.000 stuks.

En al die Bijbels worden gratis ge-
plaatst. Ze blijven eigendom van
de Vereniging. De benodigde gel-
den worden opgebracht door be-
gunstigers van de Vereniging en
door kerken en geloofsgemeen-
schappen. Eind 1994 waren er
10.310 leden en begunstigers, die
tweederde van de baten opbrach-
ten: een derde van de inkomsten
kwam van de kerken en geloofsge-
meenschappen in ons land. Samen
f 312.089.

Begunstigers zijn zeer welkom en
zeer nodig: voor f 25 per jaar

wordt er ook namens u een Bijbel
geplaatst.

Een verslag van het werk en de be-
steding der financiën wordt jaar-
lijks uitgebracht en kan worden
aangevraagd bij het secretariaat:
Bijbelvereniging De Nederlandse
Gideons, Postbus 1124, 2340 BC
Oegstgeest, ☎ (071) 5171759.

Bestuursamenstelling (eind 1994):
Voorzitter: A. Vos te Heerde (*Gere-*
formeerd),

Secretaris: J.J. Vonk te Oegstgeest
(*Nederlands Gereformeerd*),

Penningmeester: Mevr. J.J. Ruiter
te Hoevelaken (*Christelijk Gerefor-*
meerd),

Leden:

R.A. Bender † te Apeldoorn (Ver-
gadering van Gelovigen), dr.

S. Huizinga te Arnhem (*Neder-*
lands Gereformeerd), A.M. Houwe-
ling te Krimpen aan den IJssel (Ge-
reformeerde *Gemeenten* in Neder-
land en Noord-Amerika),

G. Kraaijeveld te Wehl (*Christelijk*
Gereformeerd), mevr. G. Molenaar
te Vlaardingse (*Gereformeerd*),
mevr. J.C. Smilde te Oranjewoud
(*Gereformeerd Vrijgemaakt*), Ir.

W.V. Struik te Den Haag (*Gerefor-*
meerd), dr. P. van Veen te Waal-
wijk (*Nederlands Hervormd*), drs.

S.J. Verboon te Zaandam (*Neder-*
lands Hervormd, *Gereformeerde*
Bond), H.J. Visser te Wieringer-
werf (*Nederlands Gereformeerd*).

Persbericht

De erfenis van Voetius

'De erfenis van Voetius' is de titel
van een studiedag die wordt geor-
ganiseerd door het 'Werkgezel-
schap Oude Gereformeerde Theolo-
gie' en de 'G.T.S.V. Voetius' te Ut-
recht, onder auspiciën van de Facul-
teit der Godgeleerdheid van de Uni-
versiteit Utrecht, op woensdag 8
november 1995.

De volgende sprekers zullen een le-
zing houden:

Dr. W.J. van Asselt: Voetius als
scholastiek theoloog,

Drs. A.J. Beck: Gods kennis en
wil, kernpunten van Voetius' gods-

leer,

Dr. G. van den Brink: Voetius over
Gods almacht,

Dr. B. Loonstra: Voetius' stem in
de discussie aangaande de verdien-
ste van Christus,

Drs. C.J.J. Clement: De praktijk
van het geloof volgens Voetius.

Tenslotte zal er een paneldiscussie
volgen o.l.v. dr. E. Dekker.

De studiedag zal plaatsvinden in de
Christelijke Gereformeerde Kerk Ut-
recht-C., Wittevrouwensingel 33 te
Utrecht. Deelname is gratis.

Voor informatie en opgave:

A. Markus, ☎ (030) 2940152 of
RF. de Wit, ☎ (182) 524156.

Persbericht

Platform Commissies van Beheer
kart van start

Het in het voorjaar mede door het
GMV gestimuleerde initiatief om
te komen tot een Platform voor
Commissies van Beheer ontwikkelt
zich positief. De werkgroep, die in
het voorjaar met het voorstel tot op-
richting van een platform kwam,
had vastgesteld, dat er om te kun-
nen starten ca. 70 Commissies van
Beheer zich bij het platform zou-
den moeten aansluiten. Inmiddels
zit het aantal leden voor het plat-
form op 65. Dat aantal breidt zich
vrij regelmatig uit.

Op donderdag 2 november belegt
het platform een tweede studiecon-
ferentie, waar de verhouding kerke-
raad-CvB centraal zal staan. De
Ommer predikant R.Th. Pos beziet
de verhouding kerkeraad-CvB van-
uit het ambt. De accountant A. Sat-
ter, gaat in op de taakafbakening
kerkeraad-CvB in het financieel be-
heer en drs. B. Bos werkt de taak-
verdeling tussen kerkeraad en CvB
uit onder het thema 'Een kwestie
van reglementering of stijl van lei-
dinggeven'.

Tijdens deze conferentie wordt ook
voorgesteld te komen tot de oprich-
ting van het platform. Het is de be-
doeling, dat de servicefunctie van
het platform wordt ondergebracht
bij het GMV in Zwolle.

